

Eroisien näkemyksiä vanhemmuuden vastuusta

Eveliina Leinonen

Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma

Monografiamuotoinen

Syyslukukausi 2023

Kasvatustieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Leinonen, Eveliina. 2023. Eroisien näkemyksiä vanhemmuuden vastuusta. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. 63 sivua.

Tämän pro gradu tutkielman tarkoituksena oli kuvailla eroisien näkemyksiä vanhemmuuden vastuusta eron jälkeisessä vanhemmuudessa. Tutkielma liittyi Jyväskylän yliopiston ”Yhteistyövanhemmuus eron jälkeen” tutkimushankkeeseen. Tutkimusaineistona käytettiin 11 eroisän puolistrukturoitua teemahaastattelua.

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin eroisien vastuuilmauksia aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Tutkimuksesta oli tunnistettavissa isien ilmaisevana viisi vanhemmuuden vastuu luokkaa, jotka olivat: vastuu yhteistyövanhemmuudesta, juridinen vastuu, kasvatusvastuu, vastuu lapsen hyvinvoinnista ja hoidosta sekä taloudellinen vastuu.

Tutkimuksessa havaittiin isien jäävän äitejä pienempään roolin vanhemmuuden vastuutehtävissä, vaikka isillä näyttäytyi halukkuutta ottaa vastuullisempaa roolia lapsen elämässä eron jälkeen. Tulosten perusteella vastuun jakautumisen taustalla on usein rakenteellisia syitä, kuten esimerkiksi asumis- ja huoltajusjärjestelyt.

Ero- ja yhteistyövanhemmuutta tulisi tutkia entistä enemmän isien näkökulmasta. Niiden tutkiminen on erityisen tärkeää siitä syystä, että silloin eroamattilaiset ja viranomaiset saisivat enemmän tietoa erovanhemmuuden ja isyyden tukemisesta ja isien sitouttamisesta lapsen elämään sekä näkökulmia huoltajusratkaisuihin. Isiä tulisi tukea eron jälkeisessä isyydessä ja läheisten suhteiden ylläpitämisessä lapsiinsa, jotta myös isät saisivat pitää vastuullisen vanhemman roolin lapsen elämässä eron jälkeen.

Asiasanat: eroisyys, vanhemmuuden vastuu eron jälkeen, yhteistyövanhemmuus eron jälkeen, sisällönanalyysi

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ	5
SISÄLTÖ	6
1 JOHDANTO	4
2 ERON JÄLKEINEN ISYYS	6
2.1 Elämänkulun perheteoria eroisyyden tutkimisessa	6
2.2 Eron jälkeinen vanhemmuus.....	8
2.3 Erovanhemmuuden haasteet	9
2.4 Isän vanhemmuus eron jälkeen	10
3 VANHEMMUUDEN VASTUU ERON JÄLKEEN	13
3.1 Yhteistyövanhemmuus vastuun perustana	13
3.2 Yhteistyövanhemmuuden haasteet ja tukeminen erotilanteessa.....	14
3.3 Huoltajuus- ja asumisjärjestelyjen vaikutukset eroisän vanhemmuuden vastuuseen	16
3.4 Vanhemmuuden vastuu eroisillä	19
4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYS	22
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	23
5.1 Tutkimuskonteksti	23
5.2 Tutkittavat ja tutkimusaineiston keruu	25
5.3 Eettiset ratkaisut.....	26
5.4 Aineiston analyysi.....	27
6 VANHEMMUUDEN VASTUU ERON JÄLKEISESSÄ ISYYDESSÄ	32
6.1 Vastuu eron jälkeisestä yhteistyövanhemmuudesta	33
6.2 Juridinen vastuu.....	36
6.3 Kasvatusvastuu	37
6.4 Vastuu lapsen hyvinvoinnista ja hoidosta	40
6.5 Taloudellinen vastuu.....	42
7 POHDINTA	45
7.1 Isien kokemuksia vanhemmuuden vastuusta eron jälkeisessä vanhemmuudessa	45
7.2 Johtopäätökset ja tutkimuksen arviointi.....	49
7.3 Jatkotutkimusaiheet.....	52
LÄHTEET	54
LIITTEET	63

1 JOHDANTO

Suomessa yli 10 000 lapsiperhettä kohtaa vuosittain avioeron, jolloin noin 30 000 lasta ja nuorta joutuu kokemaan vanhempien eron (Kontula, 2013 s.29). Vuonna 2020 suomessa avioeroja oli kaiken kaikkiaan 13 478 (SVT, 2021). Erotilanteissa isyys on nähty olevan äitiyteen verrattuna toissijaista vanhemmuutta, mikä asettaa isät usein heikompaan asemaan vanhempina esimerkiksi sovittaessa huoltajuus- ja asumisjärjestelyistä (Broberg & Hakovirta 2014). Suomessa oli vuonna 2020 yhteensä 556 052 lapsiperhettä eli 37 % koko väestöstä. Suomen lapsiperheistä äiti-lapsi perheitä oli kokonaisuudessaan 20 % (152 417) ja isä-lapsi perheitä oli 4 % (34 275). Yhteensä yhden vanhemman perheitä oli 186 692. Yhden vanhemman perheissä jopa 80 % ovat sellaisia, joissa lapsen lähihuoltajana toimii äiti. Etävanhemmissa korostuu isien suuri joukko jopa 90 % osuus. (SVT, 2020.) Etäisyys on myös yksi syy sille, miksi yhä useammat suomalaiset isät viettävät vain pienen osan arjestaan oman lapsensa kanssa (Hakovirta & Broberg, 2014, s.114). On kuitenkin huomattava, että lapsen huolto- ja tapaamisoikeuslain (1983/361) 2 § (2019/190) 1 momentin mukaan lapsella tulee olla oikeus säilyttää ja luoda läheinen suhde myös siihen vanhempaan, jonka luona lapsi ei vakituisesti asu. Näin ollen vanhempien tulee omalla toiminnallaan mahdollistaa tapaamisoikeuden toteutuminen (Finlex, 2019.)

Perhemallit ja -käytännöt ovat moninaistuneet viime vuosikymmenten aikana, jonka vuoksi tarvitaan entistä enemmän tietoa erilaisista perhetilanteista ja perheistä (Terävä & Böök, 2019, s.17). Iso osa vanhemmuuden tutkimuksesta on keskittynyt lähinnä äitien tutkimiseen (Schoppe-Sullivan & Fagan, 2020; Andreasson, & Johansson 2019). Isien ja lasten yhdessä viettämä aika on kasvanut huomattavasti viime vuosikymmenien aikana, mutta siitä huolimatta äidit viettävät edelleen enemmän aikaa lasten kanssa kuin isät (Rotkirch ym., 2017, s.94; Schoppe-Sullivan & Fagan, 2020; Andreasson, & Johansson 2019). Isyyden tutkimuksessa tutkimus on kohdistettu usein vain ydinperheeseen (Hakovirta & Bro-

berg, 2014, s.114). Tämän vuoksi isyyttä tulisi tarkastella monipuolisemmin ja ottaa huomioon myös ne isät, jotka eivät elä lastensa kanssa kokoaikaisesti. Tutkimuksessa tulisi myös kiinnittää huomiota lasten ja isien väliseen vuorovaikutukseen sekä muihin velvollisuuksiin ja rooleihin, mitä isyyteen liittyy. (Lamb, 2000, s.39.)

Tässä tutkimuksessa käsitellän eroisien näkemyksiä vanhemmuuden vastuusta ja yhteistyövanhemmuutta vanhemmuuden vastuun näkökulmasta. Yhteistyövanhemmuutta Suomessa on tutkineet muun muassa Böök ja Terävä, (2019), Kettunen (2019), Broberg ja Hakovirta (2009) sekä Yhdysvalloissa Feinberg (2003, 2013) ja McHale ym. (2004). Vanhemmuuden vastuuta Suomessa on tutkinut esimerkiksi Värri (2002) ja Yhdysvalloissa Feinberg (2002). Yhteistyövanhemmuuden käsitteellä viitataan yleisesti yhteiseen kasvatusvastuuseen lapsen asioita hoitaessa sekä niihin tapoihin, joilla vanhemmat suhtautuvat toisiinsa vanhemman roolissaan (Feinberg, 2003). Onkin selvää, että ero voi tehdä näkyväksi sellaisia vanhemmuuden osa-alueita, joiden koetaan usein liittyvän feminiinisen hoivan piiriin, jolloin isät voivat olla aivan uudenlaisen vastuun ja tilanteen edessä (Broberg & Hakovirta 2014, 115–120). Vanhemmuuden vastuuseen ja yhteisvanhemmuuteen liittyvät vahvasti myös lapsen huoltajuus- ja asumisjärjestelyt. Aikaisempien tutkimusten mukaan isät jäävät usein etävanhemman rooliin, jolloin eron jälkeinen yhteistyövanhemmuus ja yhteistyö lapsen toisen vanhemman kanssa merkitsee hyvin paljon isän ja lapsen välisen suhteen kannalta. (Kettunen & Salonen, 2019, s.70; Andereasson & Johansson, 2019.)

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena on antaa isille mahdollisuus kuvata vanhemmuuden vastuuta isien omien henkilökohtaisten kokemusten ja näkemysten kautta. Aiheesta on tärkeää saada lisää tutkimusta ja tietoa, koska isät jäävät äitejä useammin etävanhemman rooliin, jolloin lapsen kanssa vietetty aika voi jäädä hyvin vähäiseksi (STV, 2020; Hakovirta & Broberg, 2014, s.114). Samoin isän vaikuttamismahdollisuudet lapsen asioihin sekä vastuullisen vanhemman rooli lapsen elämässä voivat jäädä toteutumatta (Kettunen & Salonen, 2019, s.68). Vanhemmuuden vastuuta tai varsinkaan eroisien vanhemmuuden vastuuta ei ole juuri tutkittu Suomessa, joten aiheesta olisi hyvä saada enemmän tutkimustietoa.

2 ERON JÄLKEINEN ISYYS

2.1 Elämänkulun perheteoria eroisyyden tutkimisessa

Elämänkulun perheteoria kuvaa hyvin yleistä elämänkulkua, jossa perheiden elämänkulut voivat vaihdella hyvin moninaisesti jo pelkästään suomalaisessa ja länsimaisessa kulttuurissa (Ruoppila, 2014, s.119). Elämänkulun perheteoria tuo esiin perheen merkityksen yksilölle ja tämän elämänkululle eri ikävaiheissa, siirtymissä ja elämän käännekohtissa siinä historiallisessa ajassa ja kulttuurissa, missä kulloinkin eletään (Ruoppila, 2014, s.122; Sugarman, 2004; Allen & Henderson, 2016 s. 257). Perheen elämänkulku muotoutuu perheeseen kuuluvien yksilöiden henkilökohtaisista ja siihen kuuluvien muiden yksilöiden toisiinsa liittyvistä elämänkuluista, jotka ovat keskenään vuorovaikutuksessa niin kauan kuin perheyhteisö on olemassa ja usein myös sen jälkeenkin. (Ruoppila, 2014, s.104.) Yksilön tekemät valinnat muodostavat elämänpolkuja, jotka vaikuttavat moninaisesti ja ne voivat osaltaan vaikuttaa myös perheen sisällä oleviin perheenjäseniin ja tuleviin sukupolviin (Ruoppila, 2014, s.102). Elämässä tehdyt valinnat kuten valinta aviopuolisosta tai koulutusurasta toimivat myöhemmän elämänkulun lähtökohtana. Aikaisemmin tehdyt päätökset sulkevat väliaikaisesti pois muita mahdollisuuksia yksilön elämänkulkuun. Yksilön on kuitenkin mahdollista muuttaa elämänkulkuaan ja aloittaa opiskelu uuteen ammattiin tai ottaa avioero ja mennä uudelleen naimisiin. (Ruoppila, 2014, s.105.)

Perheen elämänkulun kehitystehtäviin kuuluu yksilön ja perheen kehitystehtävät, jossa yksilölle ja perheelle asetetaan siinä historiallisessa ajassa ja yhteisössä vallitsevia normatiivisia odotuksia siitä, minkälaisiin yhteisön määräämiin haasteisiin perheen ja yksilön pitäisi pystyä vastaamaan. (Ruoppila, 2014, s.106.) Erilaisiin elämänvaiheisiin liittyvät kehitystehtävät vaihtelevat jopa eri kulttuuriryhmien välillä, eivätkä nämä tehtävät välttämättä pysy samoina (Sugarman, 2004, s.70). Kehitystehtävät perustuvat erityisesti sosiaalisiin normeihin ja rooleihin (Ruoppila, 2014, s.106). Kehitystehtävien saavuttaminen merkitsee usein sitä, että yksilö on omaksunut uuden roolinsa ja siihen liittyvät tehtävät ja odotukset esimerkiksi avioliitossa miehen tai vaimon roolin tai lasten saannin jälkeen isän

tai äidin roolin. On myös saatu selville, että perheissä sukupuoli vaikuttaa edelleen yksilön asemaan perheessä ja siihen kohdistettuihin rooliodotuksiin. (Ruoppila, 2014, s.108.) Niin ikään perherooleissa voi esiintyä näkymättömiä sääntöjä, kuten esimerkiksi lapsen sairastaminen ja siihen liittyvät odotukset, siitä, että perheen äiti jää hoitamaan sairasta lasta kotiin. Perheissä voidaan siis tehdä erilaisia olettamuksia eri perheenjäsenten rooleista. Tämän vuoksi näitä rooliodotuksia tulisi tarkastella syvällisemmin, koska osa perheistä voi toimia perinteisillä rooliolettamuksilla ja toisaalta toiset perheet taas voivat tietoisesti päättää jakavansa erilaiset koti- ja hoitotyöt tasapuolisemmin. (Allen & Henderson, 2016 s.170.)

Yksilö voi joutua käymään elämänsä aikana uudestaan samoja kehitysvaiheita läpi, näitä tilanteita voivat olla esimerkiksi avioerot. Yksilö voi avioeron jälkeen harkita uudelleen avioitumista, jolloin hän joutuu käymään samoja kehitysvaiheita läpi kuin aikaisemmin. Uusioperheissä voidaan käydä ensimmäisen yhteisen lapsen syntymän jälkeen läpi saman aikaisesti useampaa kehitysvaiheita. Niitä voivat olla seurustelu- ja lapsiperhevaihe ja toisaalta myös tyhjänpesän vaihe, jolloin jo mahdolliset vanhemmat lapset muuttavat pois kotoa. Toisaalta perheissä, joissa erot toistuvat, voivat perhevaiheet toistua ja mennä päällekkäin, mikä osaltaan voi hankaloittaa niiden käsittelyä. Näissä tilanteissa miehellä voi olla kolmen sukupolven perheessä samanaikaisesti useita eri rooleja esimerkiksi poika, isä, isoisa ja appi. On myös mahdollista, että hän on myös uusioperheessä isäpuolen roolissa. (Ruoppila, 2014, s.109.)

Perhe ja perheeseen kuuluvat yksilöt ovat koko ajan vuorovaikutuksessa keskenään (Allen & Henderson, 2016, s.166; Ruoppila, 2014, s.118). Sen vuoksi perheen elämänkulussa tapahtuvat muutokset, kuten avioero vaikuttaa siis väistämättä perheen kaikkiin yksilöihin (Ruoppila, 2014, s.106; Allen & Henderson, 2016, s.166). Uudelleen avioituminen ja avioerot voivat osaltaan vaikeuttaa vuorovaikutusta perheenjäsenten kesken. Onkin mahdollista, että uusio- ja eroperheissä voi samanaikaisesti olla useita aikuisia tekemässä päätöksiä lasten asioista. Uusioperheissä voi olla myös vaikeaa hahmottaa sitä, ketkä kuuluvat perheeseen ja jopa perheen sisäiset näkökannat voivat sen osalta vaihdella. Näissä

tilanteissa perheen lapsilla voi olla myös hyvin vahva mielipide siihen, ketkä heidän mielestään saa päättää heidän asioistaan. (Ruoppila, 2014, s.115.)

On selvää, että perheillä tulisi olla paljon erilaisia voimavaroja, jotta ne selviäisivät erilaisista elämän haasteista. Yhtenä tärkeänä voimavarana voidaan pitää puolisoiden välistä vahvaa tunnesidettä. Tätä tunnesidettä puoliset ovat voineet rakentaa jo seurusteluvaiheessa ja saada siihen mallia jo lapsuuden kasvuympäristöistä. (Ruoppila, 2014, s.110–111.)

2.2 Eron jälkeinen vanhemmuus

Parisuhteilta ja niiden laadulta odotetaan nykyisin paljon enemmän ja tämä on näkynyt 1960-luvulla syntyneiden ikäluokasta lähtien lisääntyneinä avioeroina (Kontula, 2013 s.22). Vuonna 2020 suomessa avioeroja oli kokonaisuudessaan 13 478, tämä oli myös toinen vuosi peräkkäin, jolloin avioerot kasvoivat suomessa. Avioerojen vuosittaiset muutokset Suomessa ovat kuitenkin tähän saakka olleet hyvin pieniä, ja ne ovat pysyneet lähes samalla tasolla jo 20 vuotta. (SVT, 2021.)

Vanhemmuus on erkaantunut ajan saatossa avioliitto instituutiosta, koska vanhemmuutta toteutetaan nykyisin suurimmaksi osaksi erillään asuen tai avoliitossa lapsen toisen vanhemman kanssa (Huttunen, 2002, s. 49). Eron jälkeen vanhempien pitää olla tietoisia omasta roolistaan lapsen kasvattajana (Kääriäinen, 2008, s.82). Onkin todettu, että avioero voi heikentää suhdetta vanhemman ja lapsen välillä (Ruoppila, 2014, s.114). Vanhempien eron vuoksi pienen lapsen ja vanhemman suhde voi kokea ison muutoksen ja yleensä tämä muutos tapahtuu isän ja lapsen välisessä suhteessa sen vuoksi, että isä ei ole lapsen elämässä läsnä enää yhtä paljon kuin ennen eroa (Kiiänmaa, 2008, s.101; Hakovirta & Broberg, 2014, s.115). Eron jälkeen lapsen arkipäiväinen hoivaaminen jää usein äitien vastuulle ja isät tapaavat omia lapsiaan yhdessä sovittujen tapaamissopimusten mukaisesti (Hakovirta & Broberg, 2014, s.118).

Erotilanteissa lapsella on oikeus saada pitää hyvät suhteet molempiin vanhempiin. Tämän vuoksi vanhempien pitää eron jälkeen pohtia, miten lapsen ja vanhemman välisen suhteen ylläpitäminen onnistuu, koska sen onnistuminen on

hyvin tärkeää lapsen minuuden ja kiintymyssuhteiden kannalta. (Kääriäinen, 2008, s.66; Kettunen, 2019, s.21.) On myös tiedostettava, että suhde molempiin vanhempiin on myös lapsen juridinen oikeus, jonka lainsäädäntö sekä YK:n lasten oikeuksien yleissopimus myös vahvistavat (Broberg & Hakovirta, 2009, s.125). Eron jälkeen vanhempien tulisi myös pystyä tekemään yhteistyötä lapseen liittyvissä asioissa ja päätöksentekotilanteissa (Hakovirta & Broberg, 2014, s.126). Vanhemmuuden kannalta paras ratkaisu olisi kuitenkin se, että vanhemmat voisivat erosta huolimatta toimia yhdessä vanhempina lapsilleen (Kääriäinen 2012, s.42). Avioliitto on mahdollista tulla päätökseen, mutta vanhempana oloa omille lapsilleen tulee eron jälkeenkin jatkaa. Perhe ei näin ollen lakkaa olemasta kokonaan eron myötä, vaan sen on mahdollista jatkua isänä ja äitinä eli toisin sanoen lapsen ja vanhemman välisenä suhteena. (Beck & Beck-Gernsheim, 1995, s.148–149.) Vanhemmat usein pyrkivätkin tekemään huoltajuutta koskevat päätökset eron jälkeen lapsen edun mukaisesti (Applegate ym., 2012, s.397).

2.3 Erovanhemmuuden haasteet

Arvotutkimuksissa on saatu selville, että ihmiset pitävät perhettä ja parisuhdetta erityisen tärkeänä. Perheenjäsenet ja puoliso on suurimmalle osalle ihmisistä hyvin tärkeitä ja iso voimavara elämässä. (Kontula, 2013 s.20.) Tutkimuksissa on myös saatu selville, että avioero on toiseksi suurin stressin ja perhemuutosten aiheuttaja ihmiselle heti oman puolison kuoleman jälkeen (Kontula, 2013 s.20; Hokkanen, 2005, s.19). Aikuisena parisuhde on usein samaan aikaan onnellisuutta lisäävä tekijä, mutta se aiheuttaa toisaalta myös paljon ristiriitoja (Ruoppila, 2014, s.112). Tutkimuksissa on saatu selville, että naiset tekevät miehiä useammin eroaloitteen, koska he kokevat suhteessa olevan enemmän ongelmia kuin miehet (Ruoppila, 2014, s.112; Hokkanen, 2002, s.123). Tutkimuksista on saatu viitteitä siitä, että toimivat ihmissuhteet, sitoutuminen, keskinäinen tuki ja sosiaalinen pääoma vaikuttavat psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin (Kontula, 2013 s.20). Erosta on todettu koituvan yksilölle paljon negatiivisia vaikutuksia sosiaaliseen elämään ja suhteisiin, mielenterveyteen, päihteiden käyttöön sekä lasten huoltajuuden mahdolliseen menettämiseen (Kontula, 2013 s.188). Tämän

vuoksi avioero määrittää kummankin osapuolen elämää pitkään myös eron jälkeen (Stevenson ym., 2012, s.379).

Eron jälkeisessä vanhemmuudessa tunteet ovat läsnä ja syyllisyyden, epävarmuuden ja yksinäisyyden tunteet voivat olla hyvin pinnassa (Kääriäinen, 2008, s.82). Eron läpikäyminen on suuri elämänmuutos yksilölle. Eronneen ei pitäisi eron jälkeen jäädä tunteiden ja ajatusten kanssa yksin, koska riski entiselle kumppanille katkeroitumiseen on iso. Tällöin yhteistyövanhemmuuden toteuttaminen yhdessä voi olla hyvin haastavaa. Vertaistuki, jossa eronnut voi keskustella muiden saman kriisin läpikäyneiden kanssa, voi auttaa eronneita vanhempia omien tunteiden käsittelyssä ja onnistuessaan jopa auttaa toipumista erosta. (Hietanen, 2019, s.31.) Tuen antaminen varhaisessa vaiheessa turvaa myös lapsen hyvinvointia sekä voi samalla estää vanhempien entistä huonommat välit toisiinsa (Broberg & Hakovirta, 2009, s.139).

Vanhempien ero saa usein koko perheen arkiset käytännöt muutokseen. Monet asiat tulee suunnitella uudelleen, jotta arki lasten kanssa voi toimia. Suhteet ystäviin ja sukulaisiin voi muuttua ja tunnetason muutokset tulevat arkeen toisen vanhemman puuttuessa päivittäisestä elämästä. Vanhemmilla on iso rooli sen suhteen, miten hyvin lapset sopeutuvat eron jälkeiseen tilanteeseen. Vanhempien omalla sopeutumisella on huomattu olevan iso merkitys siihen, miten lapset voivat eron jälkeen. (Palmunen, 2009, s.63; Hokkanen, 2002, s.119.)

2.4 Isän vanhemmuus eron jälkeen

Historian kuluessa isyyden mahdollisuudet ja muodot ovat muuttuneet äitiyttä enemmän. Perheissä äiti on usein se, joka hoitaa suuren osan vanhemmuuteen liittyvistä tehtävistä, tämän takia sana vanhempi koetaan olevan usein synonyymi sanalle äiti. Isyydelle osataan kyllä antaa arvoa, mutta siitä huolimatta isän osaaminen ja asiantuntijuus kasvattajana jätetään usein huomaamatta. Vanhemmuus puheen lisäksi tulisi puhua erikseen äitiydestä ja isyydestä, jotta halitsemat mielikuvat ja rooli-dotukset sekä suhde lapseen olisi mahdollista käsitellä. (Kettunen & Salonen, 2019, s.65–66.)

Avioerot ovat yleisin syy isyyden muutokseen (Stevenson ym., 2012, s.379). Sen takia onkin tärkeää, että isät luottaisivat omaan isyyteensä, koska silloin he uskaltavat pitää paremmin kiinni omista oikeuksistaan lapseen. Tällöin isät eivät myöskään suostuisi järjestelyihin, jossa heidän roolinsa lapsen isänä sivuutetaan. (Kettunen & Salonen, 2019, s.70.) Lapsen kehityksen kannalta onkin tärkeää, että myös isällä on mahdollisuus vastuulliseen osallistumiseen lapsen elämään. Isän aktiivinen vanhemmuus vaikuttaa myönteisesti myös isän ja lasten läheisenä pysymistä eron jälkeen. (Kettunen & Salonen, 2019, s.65.)

Isän aktiivinen rooli on erityisen tärkeää, koska usein juuri eron jälkeen isän ja lapsen keskinäinen suhde on vaarassa muuttua (Broberg & Hakovirta, 2009, s.139; Koskela, 2012, s.142). Kääriäinen (2008, s.78) lainaa Duckia ja Woodia (1995), joiden mukaan suhde isän ja lapsen välillä onnistuu todennäköisimmin paremmin, jos erosta ei ole kulunut pitkä aika, isä asuu lähellä lasta, lapsi on vielä pieni ja isän elintaso ja koulutustaso ovat korkeat. Myös lasten määrä ja isän halukkuus avun hankkimiseen sekä sopimusten hoitaminen ilman oikeusistuimia vaikuttaa positiivisesti lasten ja isän välisiin suhteisiin.

Avioeroissa miehen asema näyttäytyy useimmin ongelmallisena ja riskialttiina, koska avioeroissa yhteiskunnan eri järjestelmät tukevat lähinnä lapsia ja äitejä, miesten jäädessä sivuun (Koskela, 2012, s.143). Miehillä on usein myös vaikeaa hakea itselleen tukea eron jälkeen, vaikka erityisesti miehet kokevat eron jälkeen enemmän sosiaalisia ongelmia, kuten mielenterveysongelmia, yksinäisyyttä tai päihdeongelmia (Kettunen & Salonen, 2019, s.69). Isän rooli ja isyyys muovautuvat eron jälkeen uudelleen ja usein siirtyminen eron jälkeiseen isyyteen on useimmille haastavaa (Hakovirta & Broberg, 2014, s.114). Onkin mahdollista, että eronnut isä voi tarvita tukea isän rooliin, koska parisuhteen aikana isä ei ole välttämättä saanut olla kasvattajan ja vastuullisen vanhemman roolissa. Tuentarve on erityisesti tärkeässä roolissa silloin, kun isä on toteuttanut isänä olemista äidin sanelemin ehdoin. Vaikeissa tilanteissa isät usein jättäytyvät takalalle, jotta riitelyä vanhempien välillä ei olisi niin paljon. (Kettunen & Salonen, 2019, s.71.) Osa isistä on kuitenkin tyytyväisempiä tilanteeseen eron jälkeen, koska he ovat saaneet eron jälkeen toteuttaa isyyttä haluamallaan tavalla (Terävä & Böök, 2019, s.16; Kettunen & Salonen, 2019, s.70; Tuovinen, 2014, s.141).

Brobergin ja Hakovirran (2009, s.139) tutkimus antoi viitteitä siitä, että vanhempien onnistunut yhteistyö ja isän läsnäolo lapsen arjessa eron jälkeen edesauttavat lapsen parempaa hyvinvointia. Isän vanhemmuuteen osallistuminen lisää myös isien yleistä hyvinvointia ja henkistä terveyttä (Donnelly ym., 2022). Niin ikään myös toimiva vanhempien välinen yhteistyö luo hyvän perustan isyyden toteuttamiselle eron jälkeen varsinkin silloin, kun lapset ovat eron aikaan pieniä (Hakovirta & Broberg, 2014, s.126).

3 VANHEMMUUDEN VASTUU ERON JÄLKEEN

3.1 Yhteistyövanhemmuus vastuun perustana

Yhteistyövanhemmuudella tarkoitetaan sitä, miten vanhemmat toteuttavat omaa rooliaan vanhempina yhteistyössä lapsen toisen vanhemman kanssa (Feinberg, 2002, s.173; Hohmann-Marriott, 2011). Yhteistyövanhemmuutta on tutkittu usein vain ydinperheiden näkökulmasta (McHalen ym., 2004, s.228). Tässä tutkimuksessa ollaan kuitenkin kiinnostuneita nimenomaan eron jälkeisestä yhteistyövanhemmuudesta, jota on tutkittu Suomessa toistaiseksi hyvin vähän (Terävä & Böök, 2019).

Yhteistyövanhemmuus ei tarkoita ainoastaan juridista, sosiaalista tai biologista vanhemmuutta, vaan sitä ketkä ottavat vanhemman roolin lapsen elämässä (Terävä & Böök, 2019, s.11). Yhteistyövanhemmuus voidaan siis yleistää kaikkiin vanhemmuuden vastuun yhdessä jakavan vanhemman tai aikuisen ja lapsen väliseen suhteeseen (Feinberg, 2002, s.175; Terävä & Böök, 2019). Yhteistyövanhemmuus voi toteutua myös kahden tai useamman aikuisen kesken, jolloin kaikki osallistuvat yhteiseen vanhemmuustyöhön. Yhteistyövanhemmuutta on mahdollista toteuttaa eron jälkeen esimerkiksi isovanhempien tai muiden perheelle läheisten ihmisten kanssa. Yhteistyövanhemmuudessa vanhemmuus ei välttämättä ole vanhempien kesken tasan jaettua, vaan sen päätavoite on lapsen asioiden sopimisessa lapsen parhaaksi. (Terävä & Böök, 2019, s.16.)

Yhteistyövanhemmuuden toteutumisen edellytyksenä on se, että vanhemmat pystyvät kommunikoimaan keskenään lapseen liittyvissä asioissa, joten puhumattomuus ennen eroa ja sen jälkeen voi koitua hyvän yhteistyövanhemmuuden tielle. Usein heti eron jälkeen, kun yhteistyövanhemmuutta aletaan rakentamaan, vanhemmat kokevat vaikeuksia yhteisessä kommunikoinnissa. (Kettunen, 2019, s.23.) Puhumattomuus vanhempien välillä voidaan kokea hyvin loukkavana toista kohtaan. Näin ollen puhumattomuus on vanhemmille raskasta etenkin silloin, kun lasten asioista pitäisi keskustella yhdessä. Eron jälkeen lapsen asioista sopiminen ja tärkeät neuvottelut vähenevät siinä tapauksessa, jos arkinen huoltajuus on jaettu ja sovittu ennalta. Vanhempien tulee sopeutua uusiin olo-

suhteisiin eron jälkeen, jotta asioiden yhdessä sopiminen olisi mahdollista (Andreasson & Johansson, 2019). Lisäksi vanhempien toimivalla ja avoimella keskustelulla ja yhteisten sopimusten tekemisellä on mahdollista rakentaa toimivaa yhteistyövanhemmuutta (Terävä & Böök, 2019, s.14–16). Osalla vanhemmista on myös toive saada keskusteluyhteydellä luotua ystävällisemmät välit toiseen vanhempaan eron jälkeen (Kääriäinen, 2008, s.57–59). On selvää, että keskinäinen kunnioitus ja kyky kommunikoida rakentaa hyvän pohjan vanhempien väliselle yhteistyölle (Terävä & Böök, 2019; Andreasson & Johansson, 2019; Kettunen, 2019, s.24–25; Donnelly ym., 2022; Mykkänen-Hänninen, 2012, s. 114). Yhteistyön eteen halutaan nähdä vaivaa myös niissä tilanteissa, joissa vanhemmilla itsellään on omia eroperhekokemuksia lapsuudestaan, jotta suhde molempiin vanhempiin säilyisi hyvänä (Kettunen, 2019, s.24–25).

Yhteistyövanhemmuuden perustana on luottamus toisen vanhemman kykyyn huolehtia lapsista ja halu tukea lapsen suhdetta kumpaankin vanhempaan (Eikrem & Jevne, 2022). Yhteistyövanhemmuudesta puhuessa tulee nostaa esiin myös vanhemman ja lapsen välisen suhteen tärkeys ja sen tukeminen (Terävä & Böök, 2019, s.17; Kettunen, 2019, s.21; Broberg & Hakovirta, 2009, s.127). Lapsen tulee saada pitää läheiset suhteet molempiin vanhempiinsa ja tuntea huolenpitoa ja yhdessä olemista heidän kanssaan (Hakovirta & Rantalaiho, 2009, s.41). Eron jälkeen vanhemmat usein toivovat molempien vanhempien jatkavan lapsen tärkeissä tapahtumissa käymistä ja arkisen vanhemmuuden jakamista. On selvää, että lapsen arvostaminen ja huomioiminen eron jälkeisessä vanhemmuudessa on hyvin tärkeässä roolissa. (Kääriäinen, 2008, s.74.)

3.2 Yhteistyövanhemmuuden haasteet ja tukeminen erotilanteissa

Yhteistyövanhemmuuden ylläpitäminen vaatii vanhemmilta paljon työtä konfliktittomissakin avioeroissa, mutta vanhemmat usein haluavat toteuttaa sitä lastensa vuoksi (Eikrem & Jevne, 2022). Kettusen (2019, s.24) tutkimuksessa vanhemmat nostivat esille toisen vanhemman uuden kumppanin ilmaantumisen

olevan yksi kriittinen hetki sille, miten yhteistyö siitä eteenpäin sujuu. Yhteistyövanhemmuuden haasteeksi koettiin Kettusen (2019, s.23) tutkimuksessa myös se, että toinen vanhemmista siirtää lapsiin omia negatiivisia ajatuksia lapsen toisesta vanhemmasta. Vanhempien tulisikin pyrkiä eron jälkeen minimoimaan mahdolliset konfliktitilanteen lasten vuoksi. Positiivisen kotiympäristön luominen lapsille pitäisi olla kaikkien vanhempien tavoitteena eron jälkeen (Rejaän, van der Valk & Branje, 2022). Kettusen (2019, s.25) tutkimuksesta kävi ilmi, että vanhemmat kokivat yhteistyön onnistuvan paremmin, mitä enemmän aikaa erosta oli kulunut. Tällöin vanhemmat ovat voineet käydä eron liittyneet tunteet rauhassa läpi.

Yhteistyövanhemmuuden yhdeksi vaikeaksi aiheeksi nousi myös Kääriäisen (2019, s.22) tutkimuksessa taloudelliset ja rakenteelliset asiat, kuten lapsilisän saaminen, koska lapsi ei voi olla kirjoilla molempien vanhempien talouksissa. Lapsella saa olla vain yksi virallinen asuinpaikka. Tämä vaikuttaa merkittävästi erilaisten etuuksien saamiseen esimerkiksi, siihen kummalle vanhemmalle lapsesta saatavat lapsilisät suuntautuvat. (THL, 2023.) Vuoroasumistilanteessa toinen vanhemmista voi olla velvollinen maksamaan elatusapua sille vanhemmalle, jonka luona lapsen virallinen osoite on. Elatusapu määräytyy maksettavaksi lapsen elatustarpeen ja molempien vanhempien elatuskyvyn perusteella. (THL, 2023.) Tämä voi aiheuttaa eriarvoisen taloudellisen aseman toiselle vanhemmalle. (Kääriäinen, 2019, s.22). Miehet ovat naisia useammin paremmassa taloudellisessa asemassa, jolloin avioeron kokenut mies ei välttämättä ole niin suuressa köyhyysriskissä kuin nainen. Eron jälkeen usein kuitenkin miehen taloudellinen tilanne on heikompi verrattuna avioliiton aikaiseen tilanteeseen. (Koskela, 2012 s.142.)

Murphyn ym., (2017) tutkimuksessa havaittiin, että isät antoivat enemmän vanhemmuuden tukea kumppanilleen kuin äidit. Tutkimuksessa selvisi myös, että äidit tekevät vanhemmuuteen liittyviä päätöksiä enemmän, kuin isät. Lisäksi äidit antavat yleisesti enemmän kritiikkiä kumppanin vanhemmuutta kohtaan sekä vähemmän tukea vanhemmuuteen kuin isät. Sen sijaan äidit, jotka tukevat itsejä vanhemmuuteen osallistumisessa, voivat auttaa edistämään isien vanhem-

muuteen liittyvien päätösten tekemistä. Tämä voi osaltaan auttaa yhteistyövanhemmuuden kehittämistä. (Murphy ym., 2017.) Niin ikään äitien tyytyväisyys isien vanhemmuuteen ja isän osallisuuden kokeminen lapsille tärkeäksi lisää äitien antamaa vanhemmuuden tukea isille (Petren ym., 2017). Isien äideille antama tuki ja isien aktiivinen osallistuminen yhteisiin päätöksiin vaikuttavat myöskin positiivisesti yhteistyövanhemmuuden toimimiseen. Ne isät, jotka eivät tue äitejä niin paljon, voivat kokea ahdistuneisuutta suhteessaan, koska negatiivisuus suhteessa liittyy myös vetäytymiseen vanhemmuuteen osallistumisesta. Ylipäänsä isillä näyttää olevan äitejä suurempi rooli yhteistyövanhemmuusdynamikan luomisessa. (Murphy ym., 2017.)

Yhteistyövanhemmuuden toiminen eron jälkeen on useille vanhemmille tärkeä päämäärä. Osa vanhemmista pystyy toteuttamaan yhteistyövanhemmuutta keskenään, mutta osa vanhemmista tarvitsee siihen ulkopuolista apua ja tukea. (Kettunen & Salonen, 2019, s.70.) Eron jälkeen viranomaisten rooli lapsiin liittyvissä sopimuksissa on hyvin tärkeässä osassa, kun vanhemmat tarvitsevat apua tunnettyöskentelyyn ja yhteistyöhön toisen vanhemman kanssa (Kettunen, 2019, s.26). Yhteistyövanhemmuuden tukeminen on merkittävässä osassa jo parisuhteen aikana, koska se ennustaa lapsen ja isän välisen suhteen pysyvyyttä myös mahdollisen eron jälkeen (Kettunen & Salonen, 2019, s.70; Andereasson & Johansson, 2019). On selvää, että yhteistyövanhemmuus vaikuttaa positiivisesti molempien vanhempien hyvinvointiin (Feinberg, 2002, s.187). On kuitenkin tiedostettava myös se, että yhteistyövanhemmuus ei onnistu kaikilla vanhemmilla avioeron jälkeen (Rejaän ym., 2022).

3.3 Huoltajuus- ja asumisjärjestelyjen vaikutukset eroisan vanhemmuuden vastuuseen

Länsimaissa avioerolainsäädäntö pyrkii edistämään yhteishuoltajuutta ja tasarvoista vanhemmuutta ja sitä kautta yhteistyötä vanhempien välillä (Rejaän ym., 2022). Vanhempien erotessa vanhempien on päätettävä kumman vanhemman kodista tulee lapsen virallinen asuinpaikka. (Thompson & Amato, 1999,

s.51.) Sen lisäksi vanhempien tulee tehdä yhdessä lapsen asumis-, huolto- ja tapaamisoikeussopimus, joka tarkoittaa kirjallista sopimusta lapsen molempien vanhempien välillä. Vanhempien välisessä huoltosopimuksessa määritellään lapsen huoltaja. Lapsen huoltajalla on päätösvalta lapsen asuinpaikkaan, kasvatukseen ja hoitoon liittyen. Päätöstä tehdessä vanhempien tulee ottaa erityisesti huomioon lapsen omat toiveet ja lapsen etu. (SVT, 2022, s.6.) Tapaamisoikeudella on tarkoitus turvata lapsen oikeus ja suhde molempiin vanhempiin. Tapaamisoikeuteen liittyy lapsen oikeuteen tavata ja pitää yhteyttä siihen vanhempaan, jonka luona hän ei virallisesti asu. Niin ikään vanhempien vastuulla on mahdollistaa tapaamisoikeuden toteutuminen lapsen edun mukaisesti. (THL, 2023.)

Vuonna 2021 kaikista Suomessa tehdyistä huoltosopimuksista 77 % (5632 sopimusta) sovittiin vanhempien yhteishuollosta, 20 % (1425 sopimusta) äitien yksinhuollosta ja 3 % (208 sopimusta) isien yksinhuollosta (SVT, 2022, 1). Lähtökohtana yhteishuollosta on se, että lapsen huoltajat tekevät yhteistyössä lapseen liittyvät päätökset. Huoltajilla on kuitenkin mahdollisuus sopia, miten he jakavat huoltajuuteen liittyviä tehtäviä. Tuomioistuin tulee mukaan päättämään tehtävien jakamisesta niissä tilanteissa, joissa niiden sopiminen lapsen huoltajien kesken ei onnistu tai jos lapsen etu sitä vaatii. Huoltajat voivat yhdessä jakaa tehtäviä niin, että toinen vanhemmista vastaa yksin esimerkiksi lapsen terveydellisten asioiden hoidosta ja muista lapsen asioista huoltajat voivat päättää yhteisesti. Vanhempien ollessa yhteishuoltajia vanhempien tulee yhdessä sopia myös lapsen asuinpaikasta. (THL, 2023.) Yhteishuollon yhtenä vaihtoehtoina on lapsen vuoroasuminen molempien vanhempien luona tai asuminen vain toisen vanhemman luona.

Vuoroasuminen on järjestely, jossa molemmilla vanhemmilla on mahdollisuus viettää saman verran aikaa lastensa kanssa. Vuoroasumisjärjestelyssä lapsi asuu ainakin 40 % vuodesta molempien vanhempien luona kaikki juhlapyhät ja lomamatkat mukaan lukien. Siitä, kuinka usein lapsi kotia vaihtaa on kiinni vanhempien keskinäisestä sopimuksesta. (THL.) Tilastokeskuksen teettämän tutkimuksen mukaan vuonna 2018 lapsia, jotka asuvat kahden kodin väliä, oli yhteensä

noin 110 000 (SVT, 2019). Vuoroasuminen voi parhaimmillaan toteuttaa tasavertaisuutta vanhempien välillä ja pitää lasten suhde molempiin vanhempiin läheisinä. Kääntöpuolena vuoroasumisessa taas on se, että lapsi voi rasittua kodin vaihtelusta. Molempien kotien tulisi myös sijaita lähellä toisiaan, jotta koulunkäynti ja harrastuksiin osallistuminen olisi mahdollista molemmista kodeista. (Mäkijärvi, 2014, s.73.) Tässäkin vanhempien pitää ensisijaisesti ajatella lapsen parasta ja ottaa huomioon lapsen oma mielipide asiasta. (THL, 2023.)

Yksinhuollossa lapsella on vain yksi virallinen huoltaja, jolla valtuus tehdä kaikki lapseen liittyvät päätökset. Yksinhuollossa myös lasta koskevat tiedot luovutetaan yleensä vain huoltajalle. Yksinhuoltoon voidaan päätyä lapsen vanhempien yhteisellä sopimuksella tai tuomioistuimen päätöksellä. (THL, 2023.)

Kuten jo aiemmin tullut ilmi äidit ovat itsejä useammin lastensa päähuoltajia, ja isillä on usein vain lapsen tapaamisoikeus (Stevenson ym., 2012, s.379). Äitien ja isien huoltosopimukset jakaantuvat epätasa-arvoisesti etenkin yksinhuoltosopimusten osata. Tuovisen (2014, s.142) tutkimuksessa isät, jotka olivat päätyneet yksinhuoltajiksi jo ennen eroa, olivat ottaneet isompaa vastuuta lastenhoidosta ja heillä oli selkeä halu olla lasten lähivanhempi. Osa yksinhuoltajaisista halusi myös suojella lapsia vanhempien riidoilta ja rauhoittaa tilanteen. Laillisen huoltajuuden määrittelyprosessi on isossa roolissa sen suhteen, miten paljon isä osallistuu lapsen elämään eron jälkeen ja millainen kiintymyssuhde lapselle ja isälle muodostuu eron jälkeen (Kruk, 2010). Isät haluavat aikaisempaa enemmän pitää hyvät suhteet lapsiin eron jälkeenkin, tästä selvänä osoituksena ovat lisääntyneet päätökset yhteishuoltajuudesta (Huttunen, 2014, s.195).

Isästä, joka ei asu lapsiensa kanssa samassa osoitteessa on käytetty käsitteitä tapaajaisä, etäisä ja viikonloppuisä. Nämä käsitteet kuvaavat hyvin sitä mielikuvaa minkälaisena isän rooli on koettu olevan eron jälkeen. (Hakovirta & Broberg, 2014, s.114.) Isät näkevät usein vaivaa sen eteen, jotta oikeus lapsiin säilyisi eron jälkeen ja se voi tuoda vanhempien välille ristiriitoja (Huttunen, 2014, s.195). Kääriäisen (2008, s.76) tutkimuksessa isät kokivat haasteita saada oikeuksia lasten vanhemmuuteen eron jälkeen. Isät kokivat, että lasten lähihuoltajuus tuntui menevän äideille periaatteellisin päätöksin. He myös kokivat, että tasa-arvoinen kohtelu ei toteutunut aina huoltajuuteen liittyvissä asioissa. Myös asenteissa

isien huoltajuuteen koettiin olevan parantamisen varaa viranomaiskäytännöissä.

Yhteishuoltajuudessa on mahdollista toteuttaa jaettu vanhemmuutta, mutta siitä huolimatta äidit kokevat olevansa useammin vastuunkantajan roolissa eron jälkeen (Terävä & Böök, 2019; Huttunen, 2001, s.110). Kun taas Äidin yksinhuoltajuudessa jaettu vanhemmuus ei ole mahdollista toteuttaa juridiikan osalta. Siitä huolimatta, vaikka jaettu vanhemmuus ei onnistuisikaan olisi tärkeää, että lapsen suhde etävanhempana toimivaan isään pysyisi hyvänä. Tasavertainen vanhemmuus on mahdollista saavuttaa yhteishuoltajuudella, sillä jaetun vanhemmuuden toimiminen äidin yksinhuoltajuudessa voi olla molemmille osapuolille liian vaikeaa haastavan keskinäisen suhteen vuoksi (Huttunen (2001, s.110). Kääriäisen (2008, s.73) tutkimuksessa tuli esille se, että osa vanhemmista eivät halunneet lähteä oikeustaisteluun lapsen huoltajuuteen liittyvissä sopimuksissa sen vuoksi, että he eivät halunneet lapsen kärsivän tilanteesta yhtään enempää. On selvää, että vanhempien yhdessä sopima ja hyväksymä ja lapsen tarpeet huomioon ottava päätös lapsen asumis- ja elatusjärjestelyistä on lapsen hyvinvoinnin kannalta tärkeä (Hakovirta & Rantalaiho, 2009, s.55; Thompson & Amato, 1999, s.49).

3.4 Vanhemmuuden vastuu eroisillä

Vanhemmuuden vastuu tarkoittaa niitä velvollisuuksia ja vastuita, joita vanhemmilla on omia lapsiaan kohtaan. Vanhemmuuden vastuut jaetaan usein lasten- ja kodinhoitoon liittyviin velvollisuuksiin (Tornello, 2020; Lachance-Grzela & Bouchard, 2010). Vanhempien vastuulla on hoitaa ja kasvattaa lapset sekä tehdä päätöksiä lapsen edun mukaisesti (Mickovik & Selmani-Bakiu, 2021; THL, 2023). Vanhemmuuden vastuuseen voidaan katsoa monia asioita, kuten kotitöiden hoitamista, ruuanlaittoa ja siivoamista, mutta ennen kaikkea siihen sisältyy vastuu lapsen huollosta (Deutsch, 2001). Lapsen huolto pitää sisällään huolenpitoa lapsesta sekä lapsen asioiden hoitoa. Suomessa on laadittu laki lapsen huollosta, jossa lapsen huolto- ja tapaamisoikeuslain (1983/361) 2 § (2019/190) 1 momentin mukaan lapsen huoltajan tehtäviksi luetellaan seuraavat asiat: tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin turvaaminen, läheisten ja myönteisten ihmissuhteiden

turvaaminen lapsen ja hänen vanhempiensa välillä, lapselle tärkeiden ihmissuh-
teiden vaaliminen, hyvän kasvatuksen ja hoidon turvaaminen, tarpeellisen huol-
lenpidon ja valvonnan turvaaminen lapsen kehitystasoon ja ikään nähden, tur-
vallisen ja virikkeitä antavan kasvuympäristön tarjoaminen, lapsen toivomuksia
ja taipumuksia vastaavan koulutuksen turvaaminen, lapsen suojeleminen henki-
seltä ja ruumiilliselta väkivallalta, huonolta kohtelulta ja hyväksikäytöltä, lapsen
kasvattaminen siten, että lapsi saisi osakseen hellyyttä, turvaa ja ymmärrystä
sekä edistää ja tukea lapsen kasvamista ja itsenäistymistä vastuullisuuteen ja ai-
kuisuuteen. (Finlex, 2019.)

Värrin (2002, s.95) mukaan lapsen ja vanhemman välillä kehittyy ensisijai-
sesti kasvatusturvukseen eli auttamisturvukseen perustuva suhde, joka alkaa
heti lapsen synnyttyä. Värrin (2002, s.101–108) kuvaa vanhemmuuden vastuu teh-
täviä esimerkiksi tapakasvatuksen, vastuullisen läsnäolon, perushoidon, suotui-
san kasvuympäristön, sekä vastuun huolehtia lapsen fyysisestä ja henkisestä hy-
vinvoinnista. Värrin (2002, s.101–112) mukaan tapakasvatus näyttäytyy vanhem-
man vastuuna ohjata ja rajoittaa lasta hänen oman turvallisuutensa suojele-
miseksi. Tapakasvatuksessa vanhempi arvioi lasta yhteisömoraalin näkökul-
masta, jolloin lapselle pyritään opettamaan kulttuurisidonnaisia tapoja, normeja
ja arvoja. Vastuullinen läsnäolo tarkoittaa taas vanhemman vastuuta vaikuttaa
omilla teoillaan lapsen hyvinvointiin. Vastuu lapsen perushoidosta pitää sisäl-
lään sen sijaan lapsen asianmukaisen vaatettamisen, hygieniasta huolehtimisen,
riittävän levon ja ravinnon turvaamisen. Vanhemmuuden vastuu pitää sisällään
myös suotuisan kasvuympäristön turvaamisen, jonka tulee olla turvallinen, sal-
liva ja luottamusta herättävä. Vanhemmuuden vastuu lapsen fyysisestä ja henki-
sistä hyvinvoinnista alkaa vastuuna lapsen syntymän jälkeen elämän perusehto-
jen turvaamisena, ja sen jälkeen se jatkuu yleisvastuuna lapsen kokonaisvaltai-
sista hyvinvoinnista. (Värrin, 2002, s.101–112.)

Miesten ja naisten tasa-arvon merkkinä voidaan pitää vastuun ja työn jaka-
mista tasaisesti lastenhoitoon liittyvissä asioissa (Lammi-Taskula 2004, s.189). Pe-
rinteiset roolimallit, joissa isä nähdään perheen elättäjänä ja tukihenkilönä ei tyy-
dytä enää äitejä eikä itsejä (Kettunen & Salonen, 2019, s.67). Vanhempien välillä

voi olla jotain työnjakoa siitä, kumpi vanhemmista vastaa lasten eri kasvatustehävistä. Sellaisissa tapauksissa, jossa lapsi asuu kahden kodin väliä, on hyvin yleistä, että lapsi asuu suurimman osan ajasta sen vanhemman kodissa, jossa hänen virallinen osoitteensa on. (SVT, 2019). Lapsen pääasiallinen asuinpaikka vaikuttaa väistämättä siihen, kumpi vanhemmista on enemmän vastuussa lapsen päivittäisistä asioista, joita ovat esimerkiksi lapsen hoito, kasvatusta ja sääntöjen opettaminen (Thompson & Amato, 1999, s.51).

Äidin vanhemmuuden roolin ollessa isän roolia isompi on riskinä se, että yhteisen vastuullisen vanhemmuuden rakentuminen on haastavaa. Tällaisessa tilanteessa tasavertainen vanhemmuus ei voi toteutua. Isän rooliksi voi tällöin jäädä vain tukihenkilönä olo vastuullisen vanhemmuuden sijasta. (Kettunen & Salonen, 2019, s.68.) Vanhemmuuden epätasainen jakautuminen vanhempien välillä lisää usein turhautuneisuutta jo parisuhteen aikana (Tornello, 2020; Kettunen & Salonen, 2019, s.68). Se voi mahdollisesti tuoda myös enemmän haasteita myös eron jälkeiseen yhteistyövanhemmuuteen ja sen rakentamiseen. (Kettunen & Salonen, 2019, s.68.) Kääriäisen (2008, s.83) tutkimuksessa myös selvisi, että perheissä, joissa oli ollut selkeä roolijako vanhempien välillä ilmeni eron jälkeen enemmän yksinäisyyden tunteita, epävarmuutta ja kaipuuta arkisissa tilanteissa. Perinteiset sukupuoliroolit parisuhteessa tulevat tarkasteltaviksi usein vasta ero jälkeen (Kääriäinen, 2008, s.83).

Kääriäisen (2008, s.75) tutkimuksessa viikonloppuvanhempien ja arkivanhempien väliset erot puhututtivat lasten kanssa arkea eläviä vanhempia. Viikonloppuvanhempia kritisoitiin siitä, että viikonloppuisin toisen vanhemman luona pidetään vain hauskaa, eikä varsinaista kasvatuksellista vastuuta toteuteta tuona aikana. Viikonloppuisin tapahtuvat kohtaamiset ovat kuitenkin niin lyhyitä, että varsinainen arjen tuntu jää kohtaamisesta uupumaan ja halutaan ennemmin keskittyä mukaviin yhteisiin hetkiin.

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYS

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli kuvailla isien eron jälkeistä vanhemmuuden vastuuta. Aihetta on tärkeää tutkia sen vuoksi, että usein erotilanteissa äidin jäävät usein lapsen ensisijaiseksi huoltajaksi, kun taas isyys eron jälkeen on usein etävanhemmuutta (SVT, 2020; Hakovirta & Broberg, 2014, s.114). On tärkeää tutkia sitä, mitä isät ajattelevat vanhemmuuden vastuusta eron jälkeen, koska isät eivät välttämättä ole lapsensa arjessa päivittäin eivätkä saa kokea samaa vanhemmuuden vastuuta kuin äidit. Vanhemmuuden tutkimuksessa on usein keskitytty vain äitien tutkimiseen, eikä eroisien vanhemmuuden vastuu kokemuksia ei ole aikaisemmin juuri tutkittu, joten aiheesta tarvitaan lisää tutkimustietoa. (Schoppe-Sullivan & Fagan, 2020; Andreasson, & Johansson 2019.)

Tämän tutkimuksen tutkimuskysymykseksi muodostui:

1. Mitä on vanhemmuuden vastuu eroisien kuvailemana?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimuskonteksti

Tämä pro gradu -tutkielma liittyy (Yhteis)vanhemmuus eron jälkeen tutkimushankkeeseen, joka on toteutettu yhteistyössä Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitoksen tutkijoiden (Böök & Terävä, 2022) ja Ensi- ja turvakotien liiton kanssa. Hankkeessa tutkittiin eron jälkeistä elämää ja yhteistyövanhemmuutta ammattilaisten ja vanhempien näkökulmista. Hanke toteutettiin kahdessa vaiheessa, jolloin ensimmäisessä vaiheessa haastateltiin eroperheiden parissa työskenteleviä ammattilaisia ja hankkeen toisessa vaiheessa haastateltiin eronneita vanhempia. Tässä tutkimuksessa keskityn tutkimaan hankkeen toisessa vaiheessa mukana olleita eroisia.

Tämä pro gradu -tutkielma on luonteeltaan laadullinen tutkimus. Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus perustuu aineiston tutkimiseen ja sen analysoimiseen (Juhila, 2023). Laadullisessa tutkimuksessa on pyrkimys ymmärtää kohteen ominaisuuksia, laatua ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti (Farrugia, 2019, s 349). Laadullisella tutkimuksella on myös tarkoituksena pyrkiä kuvaamaan jostain tapahtumaa tai ilmiötä ja ymmärtämään tietynlaista toimintaa (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku. 3.4; Eskola & Suoranta, 1998, luku 2). Tämän vuoksi laadullisessa tutkimuksessa onkin tärkeää, että tutkittavat, joilta tietoa kerätään, olisi omakohtaista tietoa ja kokemusta tutkittavasta aihealueesta (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku. 3.4). Tämän tutkimuksen tutkittavilla isillä oli omakohtaista kokemusta tutkittavasta aiheesta. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusasetelmien rajaaminen on myös olennainen osa prosessia (Eskola & Suoranta, 1998, luku 1). Rajaamisen tarkoituksena oli löytää selkeä ja mielekäs lähestymistapa tutkimuksen ongelmanasetteluun (Kiviniemi, 2018, luku, 1). Laadullinen tutkimus hyötyy myös teoreettisten käsitteiden avaamisesta (Eskola & Suoranta, 1998, luku 2). Teoreettisena lähtökohdana tässä tutkimuksessa toimi elämänkulun perheteoria sekä yhteistyövanhemmuuden ja vanhemmuuden vastuu käsitteet isyyden näkökulmasta.

Laadullisen tutkimuksen yksi yleisimmin käytetyistä empiirisistä aineistonkeruumenetelmistä on haastattelu (Juhila, 2023; Tuomi & Sarajärvi, 2018,

luku. 3; Eskola & Suoranta, 1998, luku 1; Denny & Weckesser, 2022). Haastattelun keinoin pyritään saamaan aineistoa ja tietoa käsiteltävään tutkimusongelmaan (Hyvärinen, Suoninen & Vuori, 2023). Haastattelun etuna tutkimuksessa voidaan pitää sen joustavuutta. Haastattelutilanteessa haastattelijalla on mahdollisuus oikea-aikaisesti väärinymmärryksiä, toistaa kysymyksiä ja kysyä tarvittaessa lisäkysymyksiä. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku. 3.1.) Eritoten miehiä ja miehyksiä tutkittaessa yleisin tiedonkeruumuoto on tutkimushaastattelut. Miesten saaminen tutkimushaastatteluihin on nähty olevan jossain määrin haastavaa, varsinkin silloin kun haastattelut käsittelevät henkilökohtaisia asioita esimerkiksi perhesuhteita. Sen sijaan tunteista puhuminen koetaan kuitenkin olevan hyväksyttävämää varsinkin silloin, kun ne liittyvät omaan lapseen tai vanhemmuuteen. (Eerola & Pirskainen, 2021, luku 1.)

Tämän tutkimuksen haastattelumenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Teemahaastattelussa edetään ennalta päätettyjen teemojen avulla ja niihin liittyvien lisäkysymysten keinoin (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku. 3.1.1; Eskola & Suoranta, 1998, luku 2; Denny & Weckesser, 2022; Eskola ym., 2018, luku 1). Teemahaastattelussa on myös mahdollista esittää haastateltaville tarkentavia kysymyksiä heidän antamiin vastauksiin perustuen (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku. 3.1.1). Tässä tutkimuksessa käytetyn haastatteluaineiston kantavina teemoina olivat: *arki eron jälkeen, lapsen ja vanhemman välinen suhde ja yhteisvanhemmuus*. Teemahaastattelussa vanhemmilta ei kysytty kysymyksiä vanhemmuuden vastuuseen liittyen, joten tutkimuksen aineistoon tutustumisvaiheessa vastuuilmaukset tuli etsiä teemojen sisältä.

Tässä tutkimuksessa keskityttiin kuvailemaan isien omia näkemyksiä ja kokemuksia vanhemmuuden vastuusta, joten tutkimus oli väljästi sidoksissa fenomenologiaan. Fenomenologisen tutkimuksen teoreettisina lähtökohtina on ihmiskäsitys sekä käsitys merkityksestä ja kokemuksesta tutkimuskohteelle (Laine, 2018, s.37; Tuomi & Sarajärvi, 2018, Luku. 1.3.3). Fenomenologiassa korostuu erityisesti yksilön perspektiivi ja tutkimuksen keskiössä on ihmisen oma kokemusmaailma ja sen ymmärtäminen (Laine, 2018, s.29–32; Tuomi & Sarajärvi, 2018, Luku. 1.3.3). Fenomenologisen tutkimuksen tavoitteena on lisätä ymmärrystä in-

himillisistä elämän ilmiöistä, kuten tässä tutkimuksessa eroisien vastuu näkemyksistä. Tarkoituksena on oppia myös ymmärtämään ihmisten elämää paremmin ja tuoda inhimilliset todellisuuden ongelmat esille, jotta ne on mahdollista selvittää ja muuttaa. (Laine, 2018, s.50.)

5.2 Tutkittavat ja tutkimusaineiston keruu

Iso osa hankkeeseen osallistuneista eronneista isistä oli osallistunut ”vanheman neuvo” tukiryhmään, jonka avulla pyrittiin auttamaan vanhempia eron jälkeisessä vanhemmuudessa. Haastatteluihin osallistui 11 isää, joista kaikki osallistuivat tutkimukseen Ensi- ja turvakotien liiton kautta. Haastattelut suoritettiin yksilöhaastatteluina tutkijoiden laatiman temahaastattelurungon avulla Ensi- ja turvakotiliiton työntekijöiden toimesta. Kaikki tutkimuksen haastattelut toteutettiin kertaluontoisina yksilöhaastatteluina vuosina 2018–2019 kahdessa suomalaisessa kaupungissa.

Pro gradu -tutkielman aiheen selkeytymisen jälkeen sain hankkeessa mukana olleelta ohjaajaltani isien valmiiksi litteroidut haastatteluaineistot, joita oli yhteensä 164 sivua 11 isältä. Osa haastateltavista isistä oli haastattelussa niukka-sanaisempia, kun taas osa kertoi kokemuksistaan laajemmin. Haastattelujen pituus vaihteli 7 sivusta 31 sivuun.

Kaikki tutkimukseen osallistuneet olivat ennen eroa eläneet heterosuhteissa. Usean haastateltavan koulutustausta, lasten lukumäärä, vaihtelevat perhemuodot ja erosta kulunut aika olivat hyvin samankaltaisia keskenään. Tutkittavat isät olivat iältään 30–57-vuotiaita. Isistä 10 oli työelämässä ja 1 isä oli opiskelija haastattelujen aikaan. Hankkeeseen osallistuneilla oli 1–4 lasta iältään 5 kuukaudesta 23 vuoteen. Kaikilla haastateltavilla oli haastattelujen aikaan ainakin yksi alle 15-vuotias lapsi. Haastattelujen aikaan erosta oli kulunut aikaa 1–7 vuotta. Yhteishuoltajuus lapsen äidin kanssa toteutui 9 isän tapauksessa ja 2 isää kertoi lapsen huoltajuuden olevan lapsen äidillä. Vuoroviikkoasuminen toteutui 6 isän tapauksessa ja lapsen asumisesta äidin luona raportoi 5 isää. Tässä tutkimuksessa tutkittaviin viitattiin tekstissä tunnistekoodilla, jotta heidän henkilöllisyytensä pysyi salaisena. Tunnistekoodit ovat tekstissä muodossa H1-H11.

5.3 Eettiset ratkaisut

Tässä tutkimuksessa on noudatettu lakisääteisiä velvollisuuksia ja kunnioitettu tutkimuksessa mukana olleiden yksityisyyden suojaa. Koko tutkimuksen ajan pyrin noudattamaan tieteellistä rehellisyyttä sekä huolellisuutta. Tutkimuksessa annettiin tunnustusta myös eri tutkijoiden tutkimustyölle noudattamalla asianmukaista lähdeviittausta. (Clarkeburn & Mustajoki, 2007, s.80–81.)

Tässä tutkimuksessa oli haastateltu eronneita isiä heidän kokemuksistaan yhteistyövanhemmuudesta eron jälkeen. Aineiston aihealue on jo itsessään hyvin arka ja henkilökohtainen, joten eettiset näkökohdat tuli ottaa erityisellä tavalla huomioon (Eskola & Suoranta, 1998, luku 2; Kallinen ym., 2015, s. 173). Haastateltavien kannalta oli myös eettisesti hyvin tärkeää kertoa, mitä aihealuetta haastattelussa käsitellään (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku. 3.1; Eskola & Suoranta, 1998, luku 2). Haastattelut suoritettiin yksilöhaastatteluina, mikä oli osaltaan hyvä ratkaisu aiheen sensitiivisyyden vuoksi. Yksilöhaastatteluissa isät ovat voineet kertoa omista kokemuksistaan avoimemmin ja yksityiskohtaisemmin.

Tutkimushankkeessa oli otettu eettiset lähtökohdat huomioon koko hankkeen ajan. Tietosuojasta oli huolehdittu koko tutkimuksen ajan tietosuojalainsäädännön mukaisesti ja tutkimusaineistoa säilytettiin tietoturva-asetuksen (GDPR) laatimalla tavalla. Ennen tutkimusaineiston saamista allekirjoitin sopimuksen aineiston vastuullisesta käytöstä yhdessä hankkeen tutkijan kanssa. Tutkimusainestoa käsiteltiin tietoturvallisesti ja aineistoa säilytettiin koko tutkimuksen ajan tietokoneen salasanasuojatulla U-aseamalla. Tutkimuksen valmistumisen jälkeen tutkimusaineisto hävitettiin asianmukaisella tavalla poistamalla tiedostot U-aseamalta sekä hävittämällä aineistosta tehdyt muistiinpanot tietoturvallisesti.

Hankkeen aluksi Terävä ja Böök olivat laatineet tietosuojailmoituksen haastatteluihin osallistuneille vanhemmille ja heiltä pyydettiin kirjallinen tutkimus-suostumus. Osallistuminen tutkimukseen oli täysin vapaaehtoista ja tutkittavilla oli koko tutkimuksen ajan mahdollista vetäytyä pois tutkimuksesta, mikä osaltaan tukee tutkimuksen eettisyyttä (Kuula, 2011; Eskola & Suoranta, 1998, luku 2).

Aineiston litterointivaiheessa kaikki henkilötunnisteet pseudonymisoitiin.

Haastateltavien anonymiteetin suojeleminen oli olennainen osa koko tutkimusprosessin ajan, jotta kenenkään tutkimukseen osallistuneen henkilöllisyys ei paljastuisi (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009; Eskola & Suoranta, 1998, luku 2; Farrugia, 2019, s 349). Tutkielmasta poistettiin litterointiaineiston valmiit pseudonymiteetit tunnistettavuuden vuoksi ja tutkimuseettisistä syistä tutkittavat pseudonymisoitiin uudelleen tähän tutkimukseen (Kuula-Luumi). Tutkittavien pseudonymisoidut nimet muutettiin koodeiksi, joita käytettiin aineiston käsittelyssä ja tulosten esittelyssä (Farrugia, 2019, s. 49).

Tämän tutkimuksen tulokset raportoitiin siten, että tutkittavat tai tutkittavan läheiset eivät olleet tunnistettavissa missään kohtaa tuloksia. Aineistosta tuloksiin laitetuista haastattelumateriaaleissa tuotiin esiin vain oleellinen tieto tutkimuksen kannalta esimerkiksi tutkittavan ja hänen puheissaan esiintyvän henkilön keskeinen suhde esimerkiksi lapsen toinen vanhempi, sukulainen tai oma lapsi. Tuloksia kirjoittaessani kiinnitin erityisesti huomiota siihen, että en raportoi haastateltavien puheista mitään sellaista, joka voisi loukata haastateltavaa.

5.4 Aineiston analyysi

Laadullisen tutkimuksen analyysin määrittäminen on usein haastavaa sen vuoksi, että lähestymistapoja on rajattomasti (Lester ym., 2020; Eskola & Suoranta, 1998, luku 4). Tutkimuksen analyysimenetelmä piti harkita tarkoin, jotta se sopi yhteen tutkimusaineiston, tutkimusongelman ja tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen kanssa (Günther ym., 2023).

Analyysimenetelmänä tässä tutkimuksessa käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Sisällönanalyysi menetelmällä oli mahdollista analysoida litteroitua haastatteluaineistoa objektiivisesti ja systemaattisesti (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku. 4.3–4.4.2). Sisällönanalyysillä pyrittiin saamaan tutkittavasta ilmiöstä tiivis ja selkeä kuvaus ilman, että se kadottaisi sen sisältämän informaation (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku. 4.3–4.4.2; Eskola & Suoranta, 1998, luku 2).

Tutkimukseni aihe koski eroisien näkemyksiä vanhemmuuden vastuusta, jota ei suoraan käsitelty haastatteluissa, joten tutkimukseni kannalta keskityin tarkastelemaan kaikkia teemoja ja niissä esiintyviä vanhemmuuden vastuuseen

viittaavia ilmauksia. Haastatteluaineistossa kiinnitin erityisesti huomiota varsinkin niihin kohtiin, jossa isät toivat selkeästi vastuu sanan esille. Kiinnitin huomiota myös laajempiin ja lyhyempiin virkkeisiin ja niiden vastuu teemaisen sisällön tulkitsemiseen. Tutkimusaineiston löydösten pohjalta aloitin aineiston analysoimisen, jonka toteutin laadullisella aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Analyysiyksikkönä tässä tutkimuksessa käytin haastatteluista saatuja virkkeitä ja ajatuskokonaisuuksia, joissa puhuttiin vastuusta. Sisällönanalyysia voidaan käyttää litteroitujen haastattelujen aineistojen analyysiin, kuten tässä pro gradu -tutkielmassa tehtiin (Vuori, 2023).

Laadullisella sisällönanalyysillä pyritään saamaan selkeä, tiivis- ja yleinen kuvaus tutkittavasta ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s.103). Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä on kolme eri vaihetta, joissa yhdistellään käsitteitä tarkoituksena löytää vastaus tutkimustehtävään (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku. 4.4.3; Miles, & Huberman, 1994). Ensimmäiseksi analyysissä aineisto redusoitiin eli pelkistettiin. Toisessa vaiheessa aineisto klusteroitiin eli ryhmiteltiin ja viimeisessä vaiheessa aineisto abstrahoitettiin eli muodostettiin teoreettisia käsitteitä. (Miles, & Huberman, 1994.) Seuraavaksi esittelen nämä kolme vaihetta tässä tutkimuksessa.

Redusoinnissa litteroidusta aineistosta poistetaan kaikki sellainen, mikä ei ole merkityksellistä tutkimuksen kannalta. Redusoinnissa aineistoa voidaan tiivistää ja pilkkoa sitä pienempiin osiin ja etsiä suoraan tutkimustehtävään liittyviä ilmauksia. Tämä vaihe luo hyvän pohjan seuraavalle vaiheelle eli klusteroinnille. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku. 4.3–4.4.3.) Seuraavaksi taulukko 1:ssä esitetään esimerkki tämän tutkimuksen redusointivaiheesta, jossa haastateltavien isien aineistosta alkuperäiset ilmaukset muutettiin pelkistetyiksi ilmauksiksi.

TAULUKKO 1. Esimerkki aineiston redusoinnista

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetyt ilmaukset
<i>“ollaan käyty tota Kasper ry:n eroryhmissä poikien kanssa, että pojat on saaneet siihen, tähän eroproessiin, mikä oli kohtuullisen traumaattinen heillekin, niin vertaistukea sitten muista lapsista.”</i>	Avun ja vertaistuen etsiminen lapsille
<i>“ollaan yritetty pitää kiinni niistä päivärytmeistä, niin viien aikaan syyyään ja sit syönnin jälkeen pihalle ja sitte pihalta kylpyyn ja hammaspesut ja pesut ja pitsut ja unta palloon.”</i>	Lasten perustarpeista ja päivärytmistä huolehtiminen
<i>“jouduttiin vähän sääntään, että kerran viikossa vaihtopäivä tai jotain. Haettiin vaan sitä, että mikä heille, lapsille, olis parasta.”</i>	Vaihtopäivien järjestely lasten edunmukaisesti

Seuraavassa vaiheessa eli klusteroinnissa aineistosta etsittiin eroavaisuuksia ja samankaltaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Samankaltaiset käsitteet ryhmiteltiin ja niistä muodostettiin eri luokkia, joista muodostui sen jälkeen alaluokat. Alaluokille annettiin niiden sisältöä kuvaava käsite, kuten taulukko 2:sta on huomattavissa.

TAULUKKO 2. *Esimerkki aineiston klusteroinnista*

Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokat
Avun ja vertaistuen etsiminen lapsille	Hyvinvoinnin turvaaminen
Lasten perustarpeista ja päivärytmistä huolehtiminen	Perustarpeista huolehtiminen
Vaihtopäivien järjestely lasten edunmukaisesti	Lapsen edunmukainen ajattelu

Klusterointia eli ryhmittelyä jatkettiin eteenpäin niin, että alaluokista muodostettiin yläluokkia ja yläluokista muodostettiin vielä pääluokka, joka kuvasi tutkittavaa ilmiötä. Lopuksi muodostettiin vielä tutkimustehtävään viittaava yhdistävä luokka. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku. 4.3–4.4.3.) Klusteroinnin jälkeen siirryin aineiston käsitteellistämiseen eli abstrahointiin. Abstrahoinnissa on tärkeää erottaa tutkimuksen kannalta merkittävä tieto ja muodostaa valittujen tietojen perusteella teoreettiset käsitteet. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku. 4.3–4.4.3.)

TAULUKKO 3. *Esimerkki aineiston abstrahoinnista*

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka	Yhdistävä luokka
Hyvinvoinnin turvaaminen			
Perustarpeista huolehtiminen	Vastuu lapsen hyvinvoinnista ja hoidosta	Vanhemmuuden vastuu	Isien kokemukset vanhemmuuden vastuusta
Lapsen edun mukainen ajattelu			

Sisällönanalyysin haasteena oli se, että tulkintatapoja voi olla erilaisia. Sisällönanalyysissä haastatteluaineisto pilkottiin pieniin osiin, pelkistettiin ja luokiteltiin, joten analyysi vaiheessa tuli olla hyvin huolellinen, jotta luotettavuus alkuperäiseen aineistoon säilyi (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku. 4.3–4.4.3). Tutkijana minun tuli tunnistaa omat käsitykset tutkittavasta ilmiöstä ja suhtautua niihin tietoisesti koko analyysin ajan, jotta tulokset eivät vääristy (Kuula, 2011, s. 155; Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku. 4.2).

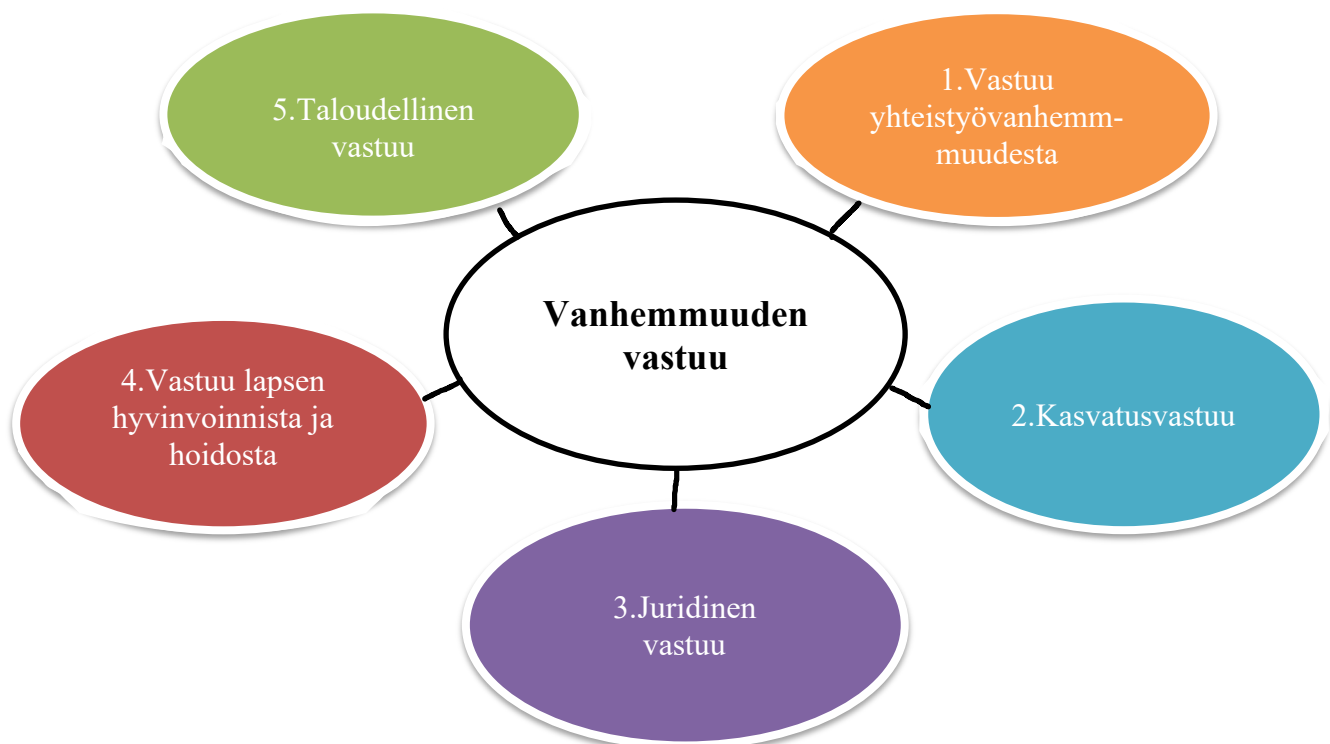
Kvalitatiivisessa sisältöanalyysissä tulokset esitetään kategorioina tai luokkina (Graneheim, Lindgren & Lundman, 2017, s.32). Tässä tutkimuksessa tulokset esitettiin luokkina. Liitteissä löytyvästä taulukko 4:sta on nähtävissä kaikki aineistosta löydetyt alaluokat, yläluokat, pääluokka ja yhdistävä luokka.

6 VANHEMMUUDEN VASTUU ERON JÄLKEIS- SESSÄ ISYYDESSÄ

Seuraavaksi tarkastelen tutkimukselle asetettua tutkimuskysymystä aineistosta tunnistetun viiden vanhemmuuden vastuuluokan kautta. Aineistosta saadut vastuuluokat ovat siinä järjestyksessä, kuinka paljon erilaisia vanhemmuuden vastuuilmauksia, kukin yläluokka isien haastatteluissa sai. Ensimmäisenä käsitellään vanhemmuuden vastuuta yhteistyövanhemmuudesta ja sen jälkeen juridista vastuuta, kasvatusvastuuta, vastuuta lapsen hyvinvoinnista ja hoidosta ja lopuksi taloudellista vastuuta. Kuviossa 1 on nähtävillä kaikki vanhemmuuden vastuuluokat järjestyksessä.

Kuvio 1.

Vanhemmuuden vastuu eron jälkeisessä isyydessä luokat

6.1 Vastuu eron jälkeisestä yhteistyövanhemmuudesta

Vastuu yhteistyövanhemmuudesta oli tulkittavissa kaikkien isien haastattelusta. Yhteistyövanhemmuuden vastuuseen kuului kahdeksan alaluokkaa: Yhteinen vastuu lapsista, kommunikointi toisen vanhemman kanssa, sosiaalinen tukeminen, yhteiset sopimukset, toisen vanhemman kunnioittaminen, yhteistyövanhemmuuden kehittäminen sekä konfliktin välttäminen toisen vanhemman kanssa.

Yhteinen vastuu lapsista näyttäytyi isien puheissa vastuuna huolehtia ja kasvattaa lapsia yhdessä lapsen toisen vanhemman kanssa. Eräs isä kuvasi yhteistyötä lapsen äidin kanssa sanoin *”äidillä, oli ollut samanlainen ajatus kuin minulla, että huolehditaan lapsista yhdessä ja hyödyssä yhteistyössä”* (H7). Isän mukaan yhteistyö lapsen toisen vanhemman kanssa onnistuu ja heillä on samanlaiset ajatukset siitä, kuinka he toteuttavat vanhemmuuttaan eron jälkeen. Isät kokivat vanhemmuuden olevan yhteinen ja vastuullinen tehtävä, jonka vuoksi yhteistyötä eron jälkeenkin tulee jatkaa huolimatta mahdollista vanhempien välisistä erimielisyyksistä *” kyllä se vaatii, vaatii meiltä vanhemmilta onnistuakseen sen, että meille jollain tavalla pystytään se meidän keskinäinen kauna siirtään sen vanhemmuuden tieltä pois”* (H3). Isän mukaan vanhempien välisen yhteistyön toimiminen vaatii paljon työtä eron jälkeen, mutta sen eteen täytyy nähdä vaivaa, jotta yhteistyövanhemmuutta on mahdollista toteuttaa.

Kommunikointi ja sen vaikutukset yhteistyövanhemmuuteen näyttäytyivät usean isän haastattelusta. Viestinvaihto lasten asioissa herätti osassa isistä paljon keskustelua, niin negatiivisessa kuin positiivisessakin valossa. Halu parantaa vanhempien välistä kommunikointia yhteistyövanhemmuuden toimimisen ja lapsen vuoksi välittyi isien antamista haastattelusta *” viestit kulkevat varsin hyvin ja se katkeruus on hellittänyt, että tavoallaan pystytään aikuismaisesti suhtautuun näihin, vanhempina suhtautumaan tähän tilanteeseen”* (H3). Isä ilmaisi viestinvaihdon toimivan hyvin eron jälkeisten tunteiden jäädessä hiljalleen taka-alalle ja keskittymällä lapsen asioiden hoitoon aikuismaisesti. Eron jälkeen oli saatettu pystyä sopimaan jopa yhteisistä kommunikoinnin pelisäännöistä toisen vanhemman kanssa, joiden avulla yhteistyövanhemmuutta ja siihen liittyvää viestinvaihtoa oli helpompaa toteuttaa *”ollaan pystytty sopimaan sen sopimuksen ulkopuolella tämmöisistä*

kommunikoinnin pelisäännöistä.”(H11). Isät, jotka ilmaisivat kommunikoinnin toimivan hyvin kertoivat viestinvaihdon lapsen asioissa olevan avointa ja yhteistyön toimivan muutenkin vanhempien välillä hyvin. Ne isät, jotka kertoivat kommunikoinnin olevan toisen vanhemman suunnalta puutteellista kokivat, etteivät saa riittävästi tietoa omaan lapseen liittyen tai vain välttämättömät terveystiedot jaetaan isälle. Kommunikoinnin haasteista kertoneet isät ilmaisivat myös enemmän vanhempien väliseen yhteistyöhön liittyvistä vaikeuksista.

Sosiaalinen tukeminen yhteistyövanhemmuuden vastuun taustalla näytettyä isien haastatteluissa tukena lapsen toiselta vanhemmalta, sukulaisilta, läheisiltä ja uudelta kumppanilta. Sosiaalinen tukeminen koettiin olevan auttamista arjen eri tilanteissa tai läheisten antamaa tukea vanhempien väliselle yhteistyölle. Sosiaalinen tukeminen tuli hyvin esille yhden isän haastattelussa, jossa hän koki lähipiirin olleen tukemassa vanhempien välistä yhteistyötä *”molempien lähipiiri on silleen, että kaikki tulee keskenään toimeen ja on tekemisissä ja näin ni se on tavallaan tukenut sitä yhteistyön tekemistä sitte” (H5).*

Isät kokivat vanhempien välisessä yhteistyössä tärkeäksi sen, että heillä on mahdollisuus osallistua lasta koskevien vastuullisten päätösten tekemiseen ja että molemmat vanhemmat voivat sopia yhteisesti lapseen liittyvistä asioista hyvässä yhteisymmärryksessä, kuten yksi isä asian ilmaisi *”asioista sovitaan yhdessä ja, ja että... Mut ennen kaikkee niinku molemmat vanhemmat on mukana päätöksenteossa jollain tavalla” (H2).* Osa isistä koki, että toinen vanhempi ei ota mukaan päätöksen tekoon tai muutenkaan huomioi isää lapseen liittyvien asioiden hoidossa *”tavallaan se asioiden yhdessä päättäminen ni mikä meillä valitettavasti jää, koska just niin kun äsken kuvailin, että hän kokee, että en ole huoltaja, olen vain isä.”(H4)* Isä koki, että toinen vanhempi ei kunnioita häntä lapsen vanhempana siinä määrin, että hän saisi osallistua lasta koskeviin päätöksiin.

Toisen vanhemman kunnioitus yhteistyövanhemmuudessa esimerkiksi mielipiteen kysyminen toiselta vanhemmalta lapsen asioihin liittyen koettiin tärkeänä yhteistyövanhemmuuden vastuun jakamisen toteutumisen kannalta. Eräs isä totesi äidin päättävän lapseen liittyvistä asioista, mutta siitä huolimatta äiti kysyy isän mielipiteen ennen päätöksen tekoa *”edelleenkin äitinsä päättää asioista, niin hän nyt kuitenkin kysyy mun mielipidettä ennen kuin tekee mitään päätöksiä.”(H2)*

Vanhempien huono keskinäinen kunnioitus näyttäytyi haastateltavien isien puheissa, siten että toisen vanhemman vanhemmuutta ei arvostettu tarpeeksi. Yksi isä kuvaa suhdetta toiseen vanhempaan tavalla, josta on tulkittavissa keskinäisen kunnioituksen puute *"asialliset, asialliset hommat hoidetaan tekstiviestitse ja muuten oikeestaan sitten vaan joko riidellään tai puhutaan paskaa toisistamme selän takana."* (H9). Isän mukaan lapsen liittyvät asiat hoituvat, mutta muuten vanhempien välit ovat riitaisat.

Yhteistyövanhemmuuden kehittäminen yhtenä vanhemmuuden vastuun perustana nousi myös esille isien haastatteluissa. Halu selvittää vanhempien välisiä ristiriitoja ja ongelmia paremman yhteistyön toivossa näyttäytyi muutamien isien haastatteluissa *"kaivettas nyt ne ongelmakohdat sieltä esiin. Ei välttämättä tarvii ratkasta kaikkea heti, mutta se, että niin kun ne saatas pöyälle ne, et mikä mättää. Ja sitten niin ku, niin sitte niitä päästäs työstämään"* (H9) Yhteistyövanhemmuuden kehittäminen yhteisen lapsen vuoksi nähtiin tärkeänä, jonka vuoksi vanhempien tulisi tulla keskenään toimeen, kuten seuraavasta haastattelusta on huomattavissa *"pitäis nyt sen verran kuitenkin arvostaa ja rakastaa sitä lasta, että ei kans kasvatettais riidan keskellä sitä ja sen verran tulla toimeen, että voidaan hänen asiat yhdessä hoitaa"* (H6). Isän haastattelusta oli huomattavissa toive paremmasta yhteistyöstä lapsen toisen vanhemman kanssa, jotta lapsen asioiden hoitaminen yhdessä helpottuisi ja ettei lapsen tarvitsisi nähdä vanhempien olevan huonoissa väleissä.

Konfliktin välttäminen toisen vanhemman kanssa oli tunnistettavissa haastatteluista. Useat isät kertoivat välttävänsä toisen vanhemman nimittelyä, haukkumista tai arvioimista yhteisen lapsen kuullen, jotta lapsi ei joudu kuulemaan ikäviä asioita toisesta vanhemmasta tai joutuvan riidan keskelle. Osa isistä myös mainitsi, että he ovat joutuneet itse tilanteeseen, jossa lapsen toinen vanhempi käyttäytyy epäasiallisesti heitä kohtaan lapsen läsnä ollessa. Yksi isä kertoi omia ajatuksiaan vanhempien välisestä riitelystä *"kun maltetaan olla mustamaalamatta toista vanhempaa, että tavallaan lapsen ei tartte ottaa sitä ikään kuin asemaa, että hän ois meidän keskellä. Tai siis onhan ne meidän keskellä toki, mutta että tavallaan meidän välissä niin ku ristiriitatilanteessa "* (H3). Isä halusi välttää negatiivisia ilmauksia äidistä lapsen kuullen, jotta lapsen ei tarvitsisi valita kumman vanhemman puo-

lella hän on ristiriitatilanteessa. Osa isistä mainitsi myös, että vaikka heillä itsellään ei ollut hyvä suhde lapsen toiseen vanhempaan heidän vastuunsa oli kuitenkin kunnioittaa lapsen toisen vanhemman ja lapsen välistä suhdetta ja pitää esimerkiksi lapsen kodin vaihtotilanteet positiivisina.

6.2 Juridinen vastuu

Juridinen vastuu näyttäytyi kaikkien isien haastatteluista. Juridiseen vastuuseen kuului kolme alaluokkaa: Huoltajuusjärjestelyt, asumisjärjestelyt ja vastuu lasten oikeuksista. Huoltajuus- ja asumisjärjestelyt tulivat esiin isien haastatteluista sen vuoksi, että haastatteluissa kysyttiin suoraan niiden järjestelyistä.

Asumis- ja huoltajuusjärjestelyt olivat isien puheissa kaikissa haastatteluissa. Haastateltavista isistä yhdeksän kertoi olevansa lapsen toisen vanhemman kanssa yhteishuoltajia ja kaksi isistä mainitsi äidin olevan lapsen yksinhuoltaja. Asumisjärjestelyistä neljä isää kertoi toteuttavansa lapsen äidin kanssa vuoroviikko systeemiä ja seitsemän isää mainitsi lapsen kotiosoitteen sijaitsevan lapsen äidin luona. Juridisen vastuun koettiin menneen useissa tapauksissa äideille siitäkkin huolimatta, että isä olisi myös halunnut ottaa enemmän vastuuta. Toive yhteishuoltajuudesta oli nähtävissä esimerkiksi yhden isän haastattelusta, jossa hän toteaa seuraavasti *"mä oisin halunnu sen yhteishuoltajuuden"* (H2). Osa haastateltavista koki olevansa epätasa-arvoisessa asemassa äitiin nähden huoltajuusasioissa ja tehdyissä päätöksissä viranomaisten puolelta, mikä on nähtävissä useamman isän haastattelusta *"äidit päättää ja lastenvalvojat on äidin puolella aina."* (H2) Isä koki, että äidillä on enemmän sananvaltaa viranomaiskäytännöissä, kuin isällä, silloin kun lapsen asioista päätetään.

Tapaamisajat herättivät myös ajatuksia isien keskuudessa. Osa isistä koki, että heillä ei ole tasa-arvoista oikeutta nähdä ja viettää aikaa oman lapsensa kanssa *"kevääseen saakka oli lähes niinku 50 ja 50, mutta sillon tota noin niin ää eksän ja hänen lakimiesten painostuksella niin niin tota noin niin multa vietiin, vietiin tota noin niin pois aikaa mitä voi lasten kanssa viettää."* (H10). Isä koki, että hänen tapaa- misaikojansa omien lasten kanssa oli viranomaisten ja lapsen toisen vanhemman

toimesta vähennetty tarpeettomasti, eikä hän pääse sen vuoksi toteuttamaan omaa vanhemman vastuuta entiseen tapaan.

Juridisista oikeuksista esille nousi myös lasten juridisten oikeuksien vaaliminen ja lapsen oikeus toiseen vanhempaan. Isät kokivat yleisesti, että lapsella on oikeus molempiin vanhempiin ja yhteydenpitoon. Nämä näkyivät erityisesti kahden isän haastatteluista *”lapsilla on oikeus rahottua siihen kotiin, missä hän on ja tuota. Myös oikeus olla sen toisen vanhemman kanssa yhteydessä, että mikä hänestä tuntuu hyvältä”* (H3) Isän mukaan lapsen omaa tahtoa tulee kunnioittaa. Toinen isä taas ilmaisi, että hän ei halua sellaista tilannetta, jossa lapset jäävät ilman toista vanhempaa *”en mä missään tapauksessa halua, että lapset on ilman äitiä, eikä varmaan hänkään halua, että ne on ilman isää.”*(H9) Isä myös uskoi, että lapsen toinen vanhempi ei myöskään haluaisi sellaista tilannetta, jossa lapselta olisi viety oikeus isään. Isät halusivat säilyttää eron jälkeen läheiset välit lapseen, ja ne isät, jotka olivat tyytymättömiä omaan tilanteeseen olivat valmiita taistelemaan omista oikeuksistaan viranomaiskäytännöissä esimerkiksi lapsen huoltajuuteen- ja asumisjärjestelyjen suhteen. Tämä osaltaan aiheutti ristiriitoja lapsen toisen vanhemman kanssa, jos sopimuksista ei päästy yhteisymmärrykseen.

6.3 Kasvatusvastuu

Kasvatusvastuu näyttäytyi kaikkien isien haastatteluissa. Kasvatusvastuuseen kuului kuusi alaluokkaa: Yhteinen aika lasten kanssa, vuorovaikutus lasten kanssa, tapakasvatus, kasvatusperiaatteet, oman vanhemmuuden toteuttaminen ja vastuun jakautuminen vanhempien välillä.

Yhteinen aika lasten kanssa koettiin isien keskuudessa hyvin tärkeänä osana vanhemmuuden vastuuta ja se näyttäytyi isien puheissa erityisesti yhteisinä harrastuksina ja yhdessäolona. Eräs isä kertoi lapsensa kanssa tekemistään aktiviteeteista seuraavaa *”askarrellaan lasten kanssa, mutta se on sit vähän semmosta, että ei se askartelu mulle ny merkkää mitään, mutta jos lapset tykkää, niin askarrellaan semmosta enemmänki”* (H9). Isän puheista on huomattavissa yhdessäolon merkitys lapsen kanssa ja se, että vaikka askartelu ei ole hänen mielipuuhaansa, niin hän silti haluaa toteuttaa lasten toiveita.

Vuorovaikutus lasten kanssa näyttäytyi yhdessäolona ja kommunikointina lasten kanssa. Kommunikointi lasten kanssa nähtiin tärkeänä, jolla oli mahdollisuus saada syvempi yhteys lapsiin ja tietoa siitä, miten lapsella menee. Eräs isä kertoi haastattelussa päivittäisestä rutiinistaan lastensa kanssa *"me pyritään siihen, että me syödään päivittäin yhdessä, pidetään semmonen ruokailuhetki. Millon istutaan, käydään asioita läpi, jutellaan asioita."* (H1) Isän mukaan yhteinen ruokailuhetki lasten kanssa mahdollistaa hetken, jolloin lasten kanssa voi keskustella erinäisistä asioista. Muutama isä mainitsi myös turvallisen ja avoimen keskusteluympäristön olevan tärkeää lasten kanssa ja he halusivat, että lapset voisivat kertoa mistä tahansa asiasta heille, kuten yksi isä totesi *"mä yritän juurruttaa niihin lapsiin, että aina voi tulla sanomaan, jos joku harmittaa, että ei tuu rangaistuksia siitä."* (H9) Isän mukaan hän haluaa antaa lapsilleen sellaisen kuvan, että hänelle voi tulla kertomaan asioista, jotka harmittavat ilman pelkoa seuraamuksista.

Tapakasvatus ja kasvatuseriaatteet tuli esille isien haastatteluista vastuuna opettaa lapsille rajoja ja sääntöjä. Kotitöissä auttaminen, käytöstopojen opettaminen, moraalin ja etiikan opettaminen koettiin tärkeäksi osaksi kasvatasta ja vanhemman vastuuta. Isät ilmaisivat oman esimerkin näyttämällä ja ohjaamisella olevan merkitystä näiden tapojen oppimiseen, kuten yksi isä kertoi omasta tavastaan ohjata lapsiaan *"totta kai säännöt pitää oppia, lait ja asetukset ja nämä moraalit, etiikka, kaikki tällaset tietenkin. Mutta nekin pystyy siis niin ku oikeasti käskemättäkin opettamaan, että ihan ohjaamalla"* (H6). Isän mukaan erilaisten yhteiskunnallisten sääntöjen oppiminen on tärkeää ja hän pyrkii opettamaan niitä lapsilleen ohjaamalla heitä oikeaan suuntaan. Toinen isä koki vastuuta oman esimerkin näyttämisestä kasvatuksessa *"pyrin ite koko ajan kehittymään. Ja silloin se, kun mä nään, mitä pidemmälle mä kehityn jossain ajatusmalleissa, uskomuksissa, fyysisesti, ravinnossa, elämönhallinnassa, tällasessa, niin pojan on helppo kopioida se siitä ja sit taas pojasta polvi paranee."* (H8) Isän mukaan hänen itsensä tulee kehittyä elämän eri osa-alueilla, siten että hänen lapsensa voi seurata hänen esimerkkiään ja oppia.

Kasvatusvastuu näkyi isien puheissa myös vanhemmuuden toteuttamisena ja vastuun jakautumisessa vanhempien välillä. Kokemukset vastuun jakautumi-

sesta vaihtelivat hyvin paljon isien välillä. Vastuu lapsesta koettiin isien haastatteluissa olevan enemmän äideillä, varsinkin niissä tapauksissa, joissa lapset ovat vielä hyvin pieniä, siitäkin huolimatta, että isät olisivat olleet valmiita ottamaan enemmän vastuuta. Yksi isä mainitsi hänen oman vastuunsa kasvavan sitä mukaa, kun lapsi kasvaa ” *poika oli ensin hyvin kiinni äidissään, niin aluks ne oli päivä-tapaamisia ja sit niitä on lisääntynyt... lisääntyny siinä sitä mukaa. Ensin oli yks yö ja nyt on kaks yötä putkeen, ja ens kesänä kokeillaan ekan kerran kolmee... kolmeekin yötä sitten*” (H8). Toinen isä taas kertoi arjen kuormittavuuden olevan enemmän lapsen äidin ja hänen miesystävänsä vastuulla ” *arjen kuormittavuus ni se niinku enemmän on (lapsen äidillä ja isäpuolella) ku mulla, et mulla on sit jo mä nään lasta ni voiaan tehdä kaikkia kivoja asioita ja semmosia, että ei oo sitä semmosta arjen hiertoa.*” (H5) Isän mukaan hänen roolinsa vanhempana on hieman erilainen, eikä hän koe lapsensa kanssa varsinaista arkea, vaan yhteinen aika lapsen kanssa koostuu mukavien asioiden tekemisestä. Haastatteluissa osa isistä mainitsi lapsen äidin enimmäkseen päättävän lapsen liittyvistä asioista, jolloin heillä ei ollut samanlaista vaikutusmahdollisuutta ja vastuuta omaa lasta koskeviin päätöksiin.

Osa isistä kertoi vastuun kasvaneen eron jälkeen, sen vuoksi että heidän oli otettava yksin vastuu lapsesta ja kotitöiden tekemisestä silloin, kun lapsi oli heidän luonaan. Osa isistä oli myös helpottuneita eron jälkeen, koska he kokivat saavansa toteuttaa omaa vanhemmuuttaan juuri sillä tavalla, kun he itse sitä halusivat, ilman toiselta vanhemmalta tulevia ohjeita. Muutama isä koki myös, että lapsen äiti ei luottanut heihin vanhempana, sillä tavalla kuin he olisivat halunneet. Tämän vuoksi äidit halunneet antaa isälle samanlaista vastuuta lapsesta, kuten yksi isä asian ilmaisi ” *nyt kun ei oo siinä ketään päsmäröimässä ikään kuin ni sit on ottanut enemmän sitä vastuuta siitä koti- kotiasioista. Et just, poikien hoitamisesta*” (H4). Eräs isä, joka kertoi toteuttavansa lapsen äidin kanssa vuoroviikkosysteemiä, kertoi vastuun jakautumisen positiivisista puolista. Positiivisia puolia isän mukaan oli esimerkiksi se, kuinka molemmat vanhemmat saavat vuorollaan levähtää ja rentoutua sellaisina viikkoina, kun lapsi on toisen vanhemman luona ” *vapaa viikko tekee tehtävänsä myös (äidille), että jaksaa sitten sen toisen viikon vastuuta kantaa sitten*” (H3). Isillä oli yleisesti toive tasapuolisempaan vastuun jakautumiseen. Tasapuolisessa vastuun jakautumisessa isät pääsisivät

osallistumaan enemmän lasten arkeen, lasta koskeviin päätöksiin ja ennen kaikkea se olisi vanhempien ja lapsen hyvinvoinnin kannalta tärkeää.

6.4 Vastuu lapsen hyvinvoinnista ja hoidosta

Vastuu lapsen hyvinvoinnista ja hoidosta tuli lähes kaikissa isien haastatteluissa esille. Lapsen hyvinvoinnista ja hoidosta huolen pitäminen koettiin yleisesti olevan tärkeä osa vanhemmuutta. Vastuuseen lapsen hyvinvoinnista ja hoidosta kuului kuusi alaluokkaa: Lapsen edun mukainen ajattelu, turvallinen kasvuympäristö, lapsen hyvinvoinnin turvaaminen, lapsen suojeleminen sekä lapsen perustarpeista huolehtiminen.

Lapsen edun mukainen ajattelu näyttäytyi isien haastatteluissa nimenomaan vanhemman vastuuna pitää lapsen tarpeet ja hyvinvointi kaiken keskiössä. Isät kokivat, että vanhempien välinen yhteistyö eron jälkeen on myös ennen kaikkea lapsen edun mukaista, kuten kaksi isää asian ilmaisi *"kaikesta siitä huolimatta, niin me sovittiin, että nyt, tässä on tärkeintä, että lapset ei joudu kärsimään. heidän hyvinvointi on etusijalla, mitä hyvänsä tehdään, mitä hyvänsä päätetään ja miten hyvänsä tässä tulee käymään."* (H1). Isän mukaan hän ja lapsen toinen vanhempi ovat yhdessä sopineet pitävänsä huolta siitä, että lapset eivät joutuisi kärsimään heidän erostaan. Eräs isä koki myös, että eron jälkeen tärkeintä oli turvata lasten hyvinvointi yhteistyössä lasten toisen vanhemman kanssa *"mun mielestä se on lasten hyvinvoinnin kannalta varmaan tärkein asia, mitä voi olla. Et se yhteistyö vanhempien välillä toimii."* (H1) Isän mukaan eron jälkeinen yhteistyö vanhempien välillä on tärkein lasten hyvinvoinnin takaaja.

Muutama isistä mainitsi lasten hyvinvoinnin kannalta tärkeäksi turvallisen kasvuympäristön. Turvalliseksi kasvuympäristöksi miellettiin koti, jossa lapsella on hyvät olosuhteet kasvaa ja kehittyä, kuten yksi isistä asian ilmaisi *"mä yritän lapsille luoda, luoda et tiedän, tiedän mikä se se ympäristö on siellä toisessa kodissa niinku pahimmillaan voinu olla, niin mahdollisimman sellasen seesteisen ja ennustettavan ja niinku turvallisen ympäristön, että et tota se tukisi heidän henkistä kehitystään."* (H10)

Isän mukaan hän haluaa luoda lapsilleen turvallisen kasvuympäristön, jossa lasten ei tarvitse olla varuillaan. Hän haluaa, että koti on sellainen, joka tukee lasten hyvinvointia tukemalla heidän henkistä kehitystään.

Vastuu lapsen hyvinvoinnin turvaamisesta näyttäytyi isien haastatteluissa avun ja tuen etsimisenä lapsille eron jälkeen. Osa isistä mainitsi käyttävänsä erilaisia perhettä tukevia palveluja eron jälkeen lasten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Muutama isä mainitsi myös tarkkailevansa lastensa henkistä hyvinvointia ja keskustelevansa lasten kanssa heitä askarruttavista asioista. Eräs isä mainitsi heidän perheensä saavan tukea eroryhmästä *”ollaani käyty tota Kasper ry:n eroryhmissä poikien kanssa, että pojat on saaneet siihen, tähän eroprosessiin, mikä oli kohtuullisen traumaattinen heillekin, niin vertaistukea sitten muista lapsista.”* (H11) Isä on tiedostanut eron olleen traumaattinen kokemus omille lapsilleen, ja sen vuoksi hän on hakenut eroryhmistä vertaistukea lapsilleen. Toinen isä taas kertoi käyttävänsä yhteiskunnan tarjoamia palveluja laajasti perheen tukena.

perhetyö on, ja sit mennään perheneuvolaan ja, ja, ja mikähän se lie, joku terapeutti, oliko vauvaperhetyö vai mikä helkutti se nyt oli, joku. Sinneki vissiin päästään, pääse, hän pääsee sitten ton nuorimman tytön kans. Et semmosia yhteiskunnan tarjoamia palveluita käytetään kyl aika laajalla, aika laajalta sektorilta. (H9)

Isien puheissa näyttäytyi huoli lasten hyvinvoinnista eron jälkeen. Osa isistä mainitsi oman huolensa myös siitä, miten vanhempien ero vaikuttaa lapseen ja onko erolla vaikutuksia esimerkiksi lapsen käytökseen. Osa isistä piti tärkeänä hakea apua lasten lisäksi myös itselleen eron jälkeen, jolloin omien tunteiden käsittely olisi helpompaa.

Vastuu lapsen hyvinvoinnista näyttäytyi erään isän haastattelussa vanhemmuuden tehtävä suojella omia lapsia *”mun tehtävä on huolehtia heistä, suojella heitä ja näin”* (H6). Huoli omasta lapsesta ja tarve suojeluun kumpuaa hänen mukaansa vanhemman rakkaudesta omaa lasta kohtaan.

totta kai meidän kaikki nää tyttären aiheuttaa huolta sillä tavalla, että tuota noin määhä kuitenkin aina aattelen, sitten että kun on liukasta niin eihän kaadu ja kaikkea tällasta sitten. Toinen tytär tuota, tää 24-vuotias, ni sillä on aina vähän raskas kaasujalka, se on ajanutkin yhen semmosen aivan kauhean kolarin ja tämmöstä. Näähä huolehtaa aina silleen niin, ku vähän ja kaikkee tällasta.

Että normaaleja vanhemman huolenaiheita, ihan perustuu rakkauteen, eli tämmöseen huolehtimiseen. (H6)

Isä ilmaisi huolensa ja suojeluntarpeensa jo aikuisesta tyttärestään, jonka hän pelkää joutuvan autolla ajaessaan onnettomuuteen. Siitä huolimatta, että lapsi olisi jo aikuinen vanhemmuuden vastuu ja suojeluntarve omaa lasta kohtaan säilyy.

Haastatteluissa osa isistä toivat esiin vastuun lapsen perustarpeista huolehtimisesta. Perustarpeista huolehtiminen piti sisällään isien puheissa esimerkiksi lapsen ruokailusta, hygieniasta ja unesta huolehtimisen, kuten eräs isä kertasi lapsiarkensa päivärytmiä *”ollaan yritetty pitää kiinni niistä päivärytmeistä, niin viien aikaan syyään ja sit syönnin jälkeen pihalle ja sitte pihalta kylpyyn ja hammaspesut ja pesut ja pisut ja unta palloon” (H9)*. Isän mukaan he noudattavat lasten kanssa päivärytmiä, joissa päivän aikana tapahtuvat asiat noudattavat lapsille tuttua kaavaa, johon kuuluu lapsen perustarpeiden hoitaminen.

6.5 Taloudellinen vastuu

Taloudellinen vastuu oli nähtävissä melkein kaikilla isillä. Taloudelliseen vastuuseen kuului neljä alaluokkaa: Taloudellinen vastuu, elatusvastuu, taloudellisten tukien epätasa-arvoinen jakautuminen ja taloudelliset motiivit.

Taloudellinen vastuu ja elatusvastuu näkyi erityisesti huolena siitä, että onko rahaa riittävästi esimerkiksi peruselämiseen, mikä on huomattavissa yhden isän haastattelusta.

varsinki täällä pääkaupunkiseudulla, että niin kun korostuu aivan järkyttävästi koska asuntojen hinnat on mitä on ja muuta niin, jos toinen pumpataan ihan kuiville, niin miten sä sitte lasten kanssa teet, olet jossain pienessä luukussa voimatta harrastaa yhtään mitään. (H10)

Isän mukaan arjen kustannukset ja elatukseen menevät varat vievät mahdollisuuksia lasten kanssa harrastamiseen. Toinen isä taas esitti taloudelliset huolensa siitä, että eron jälkeen yksinasuvana kustannuksia kertyy enemmän, jonka vuoksi raha tuottaa välillä huolenaiheita *”päällimmäinen vois olla raha-asiat mitkä sitte saattaa aina tuottaa semmosta huolta, että siinä niinku erilailta jos niinku yksinään*

asuu ku että on kaks ihmistä ni silleen kerääntyy vähän enemmän, enemmän maksettavia, tai on kalliimpaa asua yksinään vähäsen” (H5). Isien kokema taloudellinen vastuu näyttäytyi yhden isän antamassa haastatteluissa myös ennen eroa olleena vastuuna huolehtia omasta perheestä käymällä töissä niin paljon, että perheen taloudellinen tilanne olisi turvattu.

Sitten puoliso tuli raskaaksi ja sitten kun sain lapsenkin niin mä vaan jostain kumman syystä sitten niin, ku tuli ajatus päähän, että me tarvitaan paljon rahaa sitten ja kaikkea ja ostan uuden talon ja kaikkee tällasta ja autoja sun muuta ja silleen. Pitää olla paljon töissä, että pystyn huolehtimaan perheestä. (H6)

Osa isistä taas koki olevan isommassa taloudellisessa vastuussa lasten kustannusten hoitamisen suhteen, jonka vuoksi osa isistä koki huolta oman toimeentulonsa ja työnsä puolesta. Eräs isä mainitsee, että hänellä on ollut isompi taloudellinen rooli lasten kulujen maksajana ja, että lasten isovanhemmat ovat olleet tärkeässä roolissa taloudellisen tuen antajina.

tilanne on just se, että mie saan viis euroa per päivä lapsista sen perusteella, mitä he nyt 12 päivää keskimäärin kuukaudessa on. Ja kuitenkin lasten melkein kaikki kustannukset syntyy mun luona. Mä hankin heille edelleen isovanhempien avustuksella tän päivän ulkovaatteet, käytännössä kaikki liikunta- ja harrastusvälineet, suurimman osan lasten leluista, ja kaikki kodin ulkopuoliset aktiviteetit kustannan minä. Miten tää tilanne voi olla niin, että jos multa vaikka työpaikka menis, niin meidän perhe joutuis ihan hunningolle ja puille paljaille. Tai että jos mulla ei ois isovanhempia, jotka tukee meitä hyvin huomattavalla tavalla tälläkin hetkellä, niin lapsilta puuttuisi vaikka mitä. Äiti ei huolehdi eikä äiti käytä niitä varoja siihen, mihin ne on tarkotettu. Niin ne varat pitäis antaa sille vanhemmalle, joka niitä käyttää lasten eteen. (H7)

Isä koki olevansa merkittävässä taloudellisessa vastuussa perheestään mainitessaan mahdollisen työpaikan menettämisen vievän perheen talouden hunningolle. Hän koki myös sosiaaliturvien jakautuvan epätasa-arvoisesti vanhempien välillä ja äidin käyttävän saatuja sosiaaliturvia vääriin tarkoituksiin.

Taloudellisten tukien epätasa-arvoinen jakautuminen vanhempien välillä tuli esiin isien haastatteluissa. Epätasa-arvoa vanhempien välille koettiin tulevan

esimerkiksi asumisjärjestelyistä johtuvista käytänteistä, jolloin se vanhempi, jonka luona lasten virallinen kotiosoite on saa lapsista saatavat sosiaali-edut. Eräs isä nostaa esiin juuri tämän epäkohdan esille *"äiti päätti, että koska hän haluaa lapsista kaikki sosiaali-edut niin, että hänen on saatava lasten kaikki osoitteet. Ja mä olin sitä mieltä, että lasten osoitteet on jaettava, että meidän molempien taloudellinen toimeentulo oli turvattu. Äiti ei ollut samaa mieltä asiasta."* (H7) Isän toiveena oli, että osoitteet olisi mahdollista jakaa äidin kanssa, jotta molempien vanhempien taloudellinen toimeentulo olisi turvattu.

Taloudelliset motiivit mietityttivät osaa isistä ja niissä korostui epäily siitä, että lapsen toinen vanhempi vaatii rahallista avustusta enemmän, kuin se on taloudellisesti mahdollista ja tarpeen. Vanhemmuuden vastuuseen osa isistä koki kuuluvan vastuun siitä, että taloudellinen tuki osoitettaisiin sille vanhemmalle, joka vastaa suurimmaksi osaksi lasten kuluista. Taloudellisista motiiveista haastatteluissa mainittiin lapsen virallisen osoitteen olevan iso tekijä esimerkiksi sosiaalietuuksien saamiseen, jolloin osa haastatelluista koki, että äidit halusivat saada ne itselleen taloudellisten syiden vuoksi. Eräs isä mainitsi lapsen toisen vanhemman motiivien olevan taloudellisia asumisjärjestelyjen ja elatusmaksujen suhteen *"motiivit on osottautunu niinku taloudelliset minkä takia multa on haluttu viedä aikaa pois ja tota noin niin on tullu kohtuuttomat tota noin niin vaatimukset elatusmaksujen suhteen "* (H10). Osa isistä myös koki, että heidän antama taloudellinen tuki ei aina mennyt pelkästään lasten kulujen hoitoon vaan, että lapsen toinen vanhempi käytti heiltä saatuja varoja itseensä lasten sijaan. Isät kokivat olevansa vastuussa vain omien lastensa elatusvelvollisuudesta, eikä enää entisen puolison elättämisestä.

7 POHDINTA

7.1 Isien kokemuksia vanhemmuuden vastuusta eron jälkeisessä vanhemmuudessa

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvailla eroisien näkemyksiä ja kokemuksia vanhemmuuden vastuusta. Tutkimuksessa aineistona käytettiin 11 isän puolistrukturoituja haastatteluja. Aineistosta korostui luokittelun kautta viisi vanhemmuuden vastuuluokkaa, jotka olivat vastuu yhteistyövanhemmuudesta, juridinen vastuu, kasvatusvastuu, vastuu lapsen hyvinvoinnista ja hoidosta sekä taloudellinen vastuu.

Tutkimusten tulosten perusteella isät pitivät yhteistyövanhemmuutta hyvin tärkeänä osana vanhemmuuden vastuuta. Yhteistyövanhemmuutta pidettiin tärkeänä erityisesti sen vuoksi, että sen nähtiin olevan tärkeää erityisesti lapsen hyvinvoinnin kannalta. Isien mukaan yhteistyövanhemmuuden eteen kannattaa tehdä töitä, vaikka se voi olla välillä haastavaa. Eikremin ja Jevnen (2022) tutkimus raportoi myös samoja asioita yhteistyövanhemmuuden tärkeydestä. Yhteistyövanhemmuuden onnistumisen kannalta isät pitivät tärkeänä yhteistä päätöksentekoa lapsen asioista sekä toimivaa kommunikointia, jossa lapsen asioiden hoitaminen yhdessä olisi sujuvaa. Tulokset ovat samansuuntaisia aiempien tutkimusten kanssa esimerkiksi Terävä ja Böök (2019), Andreasson ja Johansson, (2019), Donnelly ym., (2022) ja Mykkänen-Hänninen (2012).

Isät pitivät myös tärkeänä kunnioittaa lapsen ja toisen vanhemman suhdetta, jolloin he eivät halunneet lapsen joutuvan kokemaan vanhempien välisiä ristiriitoja tai kuulemaan negatiivista puhetta toisesta vanhemmasta. Kettusen (2019, s.23) mukaan yhteistyövanhemmuuden yhdeksi haasteeksi koetaan juuri toisen vanhemman negatiivisten ajatusten siirtäminen lapseen toisesta vanhemmasta. Kettusen mukaan vanhempien tulee pyrkiä välttämään vanhempien välisiä konflikteja lasten vuoksi. Rejaänin ym., (2022) tutkimuksessa todettiin positiivisen kotiympäristön olevan tärkeässä asemassa lapsille vanhempien eron jälkeen.

Tutkimuksessa juridinen vastuu näyttäytyi erityisesti huoltajuuden ja asumisjärjestelyjen kautta. Yhdeksällä isällä oli yhteishuoltajuus lapsen äidin

kanssa, mutta tästä huolimatta suurin osa isistä mainitsi lapsen kotiosoitteen sijaitsevan lapsen äidin luona ja vain neljä isää kertoi toteuttavan vuoroasumismallia lapsen äidin kanssa. Äitien suurempi juridinen vastuu näyttäytyi isien haastatteluissa. Aikaisempi tutkimus on myös osoittanut, että äidit ovat useammin lasten päähuoltajia ja isillä on useissa tapauksissa vain lapsen tapaamisoikeus (Stevenson ym., 2012, s.379; SVT, 2020; Andereasson & Johansson, 2019). Tässä tutkimuksessa isillä oli toive tasavertaisempaan kohteluun viranomaiskäytännöissä. Isät mainitsivat äitien olevan paremmassa asemassa isiin nähden, varsinkin silloin kun lapsen huoltajuus- ja asumisjärjestelyistä päätetään. Kääriäisen (2008, s.76) tutkimuksessa isillä oli samoja kokemuksia epätasa-arvoisesta kohtelusta lapsen huoltajuus- ja asumisjärjestelyissä. Kääriäisen tutkimuksessa isät kokivat niin ikään lähihuoltajuuden menevän äideille periaatteellisin päätöksin ja viranomaisten asenteissa isän huoltajuutta kohtaan koettiin olevan parantamisen varaa.

Tässä tutkimuksessa isien puheissa näyttäytyi myös lapsen juridiset oikeudet. Isät kokivat vastuukseen lapsen oman tahdon kunnioittamisen sekä lapsen oikeuksien turvaaminen toiseen vanhempaan. Vanhemmuuden vastuu näyttäytyi tässä tutkimuksessa isien tarpeena säilyttää läheinen suhde omaan lapseen eron jälkeenkin, jonka vuoksi he olivat valmiita näkemään vaivaa huoltajuus- ja asumisjärjestelyjen sopimisen suhteen. Saman suuntaisia tuloksia on saanut myös Huttunen (2014, s.195) tutkimuksessaan, jossa isien vaivannäkö oikeuksiin lapsesta näyttäytyi myös ristiriitatilanteina vanhempien välisessä yhteistyössä. Tässä tutkimuksessa isät myös raportoivat huoltajuus- ja asumisjärjestelyjen tuovan ristiriitoja vanhempien välille, jos sopimuksista lapsen toisen vanhemman kanssa ei päästy yhteisymmärrykseen.

Tässä tutkimuksessa kasvatusvastuu näyttäytyi erityisesti yhdessäolona ja erilaisina harrastuksina lasten kanssa. Isät pitivät yhteisiä aktiviteetteja ja vuoro-vaikutusta lasten kanssa tärkeinä. Arkiset hetket, joissa lapsen kanssa voi jutella erilaisista asioista tai puuhata lapsen kanssa yhteisten mielenkiinnonkohteiden parissa olivat isille merkityksellisiä. Isät kokivat vanhemmuuden vastuuseen kuuluvan myös vastuun asettaa lapsilleen rajoja. Tärkeäksi koettiin myös sääntöjen opettaminen ohjaamalla sekä oman esimerkin kautta. Värriin (2002, s. 101)

mukaan tapakasvatus näyttäytyy juuri vanhempien vastuuna asettaa lapsille rajoja ja opettaa ja ohjata lapsia kulttuurisidonnaisiin normeihin ja tapoihin. Kasvatusvastuusta korostui myös vastuun jakautuminen vanhempien välillä, jolloin tuloksista oli nähtävillä erilaisia kokemuksia vastuun jakautumisesta. Osa isistä kuitenkin mainitsi suuremman vastuun ja arjen kuormittavuuden olevan lapsen äidillä yhteishuoltajuudesta huolimatta. Huttusen (2001, s.110) tutkimuksen mukaan vanhempien yhteishuoltajuudessa on mahdollista toteuttaa jaettua vanhemmuutta, mutta siitä huolimatta äidistä tulee useammin vastuunkantaja.

Tässä tutkimuksessa suurin osa isistä mainitsi lapsen virallisen asuinpaikan sijaitsevan äidin luona. Thompsonin ja Amaton (1999, s.51) tutkimuksen mukaan lapsen virallinen asuinpaikka vaikuttaa hyvin paljon siihen, kumpi lapsen vanhemmista on suuremmassa vastuussa lapsen päivittäisistä asioista, joihin voidaan katsoa kuuluvan vastuu lapsen hoidosta, kasvatuksesta tai sääntöjen opettamisesta. Tutkimuksessa vastuu korostui etenkin lapsen ollessa vielä pieni. Tässä tutkimuksessa isät mainitsivat, että eron jälkeen heidän vastuunsa tietyistä asioista on lisääntynyt esimerkiksi kotitöiden muodossa ja että arki oli erilaista eron jälkeen, kun ei ollut toista vanhempaa koko ajan jakamassa vastuuta. Tässä tutkimuksessa eron jälkeinen vanhemmuus kuitenkin osoittautui osalle isistä myös helpottavana asiana, jolloin he saivat toteuttaa isyyttään juuri niin, kun halusivat ilman toisen vanhemman puuttumista asiaan. Samoja havaintoja ovat tehneet myös Terävä ja Böök (2019), Kettunen ja Salonen (2019) ja Tuovinen (2014).

Tässä tutkimuksessa isät toivoivat tasaisempaa vanhemmuuden vastuun jakautumista vanhempien välillä ja sitä, että heitä kunnioitettaisiin ja heihin luotettaisiin vanhempina. Eikremin ja Jevnen (2022) tutkimuksen mukaan yksi yhteistyövanhemmuuden kulmakivistä onkin luottamus toisen vanhemman kykyyn pitää huolta lapsesta ja halu myös tukea lapsen suhdetta molempiin vanhempiin. Tässä tutkimuksessa isät toivoivat tasaisemmin jaettua vanhemmuutta sen vuoksi, että sen koettiin olevan vanhempien ja lasten hyvinvoinnin kannalta tärkeää. Kettusen ja Salosen (2019, s.68) mukaan vanhemmuuden epätasainen jakautuminen voi osaltaan tuoda haasteita eron jälkeisen yhteistyövanhemmuuden rakentamiseen ja toteuttamiseen vanhempien välillä.

Tulosten perusteella vastuu lapsen hyvinvoinnista ja hoidosta näyttäytyivät isien vastuuna huolehtia lasten kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista. Hyvinvoinnista huolehtiminen näyttäytyi etenkin lasten henkisen hyvinvoinnin huolehtimisena, josta isät halusivat huolehtia erityisesti eron jälkeisenä aikana. Vanhempien eron jälkeen lapsille ja itselleen voitiin hakea ammattiapua eron käsittelyyn ja perheen tukena käytettiin erilaisia yhteiskunnan tarjoamia palveluja. Värri (2002, s.101–112) toteaa, että vanhemmuuden vastuuseen liittyy hyvin vahvasti lasten henkisestä ja fyysisestä hyvinvoinnista huolehtiminen. Hietasella (2019, s.31) on myös saman suuntaisia havaintoja sen osalta, että eron jälkeen vertaistuki voi osaltaan auttaa vanhempia eron käsittelyssä. Hietasen mukaan vertaistuellalla on positiivisia vaikutuksia myös vanhempien tunteiden käsittelyyn. Brobergin ja Hakovirran (2009, s.139) mukaan tuen saaminen lisää myös lasten hyvinvointia eron jälkeen ja samalla se edistää vanhempien keskinäisiä välejä. Lastenhoidosta huolehtiminen näyttäytyi myös lasten perushoidosta huolehtimisena, jolloin vanhemman vastuulla oli pitää huolta lapsen päivittäisistä rutineista, johon kuului esimerkiksi lapsen ruokailut, hygienia ja uni. Värri (2002, s. 107) toteaa yhdeksi vanhemmuuden vastuuksi myös vastuun lapsen perushoidosta huolehtimisen, johon kuuluu edellä mainittujen lisäksi myös vastuu lapsen asianmukaisesta vaatettamisesta.

Taloudellinen vastuu näyttäytyi isien puheissa huolena omasta taloudellisesta tilanteesta. Koskelan (2012 s.142) tutkimuksessa miesten nähtiin olevan yleisesti naisia paremmassa taloudellisessa tilanteessa eron jälkeen, mutta siitä huolimatta miesten taloudellinen tilanne oli usein heikompi verrattuna avioliiton aikaiseen taloudelliseen tilanteeseen.

THL:n (2023) mukaan tilanteissa, joissa vanhemmat toteuttavat lapsen vuoroasumismallia, se vanhempi, jonka luona lapsi ei virallisesti asu voi olla velvollinen maksamaan toiselle vanhemmalle elatusapua. Tässä tutkimuksessa suurin osa isistä mainitsi lapsen virallisen osoitteen sijaitsevan lapsen äidin luona, jonka vuoksi ilmaukset elatusvastuusta korostuivat haastatteluissa. Taloudellinen vastuu näyttäytyi tässä tutkimuksessa huolena myös omasta toimeentulosta ja siitä,

kuinka merkittävä heidän oma toimeentulonsa on perheen taloudellisen tilanteen kannalta. Isät kokivat myös olevansa isommassa taloudellisessa vastuussa äiteihin nähden.

Isät toivat ilmi myös epätasa-arvoisen kohtelun sosiaalietuuksien jakautumisessa vanhempien välillä. Osa isistä koki lapsen toisen vanhemman taloudelliset motiivit epärehellisiksi. Isät kokivat, että äidit halusivat lasten viralliset kotiosoitteet itselleen taloudellisten tukien toivossa. Kääriäisen (2019, s.22) tutkimuksessa tuli myös ilmi isien kokemaa epätasa-arvoisuutta lapsilisien jakautumisesta, koska se vanhempi, jonka luona lapsen virallinen osoite sijaitsee, saa lapsesta saatavat lapsilisät. Tässä tutkimuksessa isät kokivat äitien myös haluavan heiltä enemmän taloudellista tukea, kun se olisi todellisuudessa tarpeen. Isät kokivat, että taloudelliseen vastuuseen kuuluu vastuu taloudellisten tukien suuntaamisesta sille vanhemmalle, joka suuntaa ne lasten tarpeisiin.

Tässä tutkimuksessa kaikkien haastateltavien elämä oli muuttunut eron myötä. Läheiset suhteet esimerkiksi lapsen toiseen vanhempaan ja lapseen olivat voineet eron jälkeen kokea isojakin muutoksia. Nämä muutokset ovat osa perheiden elämäntilanteen tapahtuvia muutoksia, joita esimerkiksi erot saavat aikaan. (Allen & Henderson, 2016, s.166; Ruoppila, 2014, s.118.)

7.2 Johtopäätökset ja tutkimuksen arviointi

Tämän tutkimuksen isien vanhemmuuden vastuu näkemysten pohjalta voidaan sanoa, että yhteistyövanhemmuuden toteuttaminen yhdessä lapsen toisen vanhemman kanssa on koko perheen eduksi. Isien näkemykset vanhemmuuden epätasa-arvoisesta vastuun jakautumisesta saa pohtimaan, millä tavoin isien kokemukset ja näkemykset saisivat näkyvyyttä eri ammattilaisten ja viranomaisten näkökulmasta. Eroisille tulisi tarjota enemmän matalan kynnyksen tukea eron jälkeiseen vanhemmuuteen, yhteistyövanhemmuuteen sekä omien tunteiden käsittelyyn, jotta yhteistyövanhemmuuden toteuttaminen lapsen toisen vanhemman kanssa onnistuisi. Isien näkemysten mukaan isien vanhemmuutta ja osallisuutta tulisi tukea enemmän myös viranomaiskäytännöissä sekä muissa perheiden käyttämissä palveluissa lapsen ja isän välisen suhteen ylläpitämisen vuoksi.

Tässä tutkimuksessa osa isistä oli halukkaita kehittämään yhteistyövanhemmuustaitoja lapsen äidin kanssa, joten eronneille vanhemmille tulisi lasten edun nimissä antaa tukea yhteistyötaitojen kehittämisessä sekä siinä, kuinka he voivat käsitellä yhteistyövanhemmuudessa eteen tulevia ristiriitatilanteita. Vanhempien välistä yhteistyövanhemmuutta tulisi tukea varhaisessa vaiheessa jo parisuhteen aikana. Yhteistyövanhemmuuden tukeminen on Kettusen ja Salosen (2019, s.7) sekä Andereassonin ja Johanssonin (2019) mukaan tärkeässä osassa, koska se ennustaa lapsen ja isän välisen suhteen pysyvyyttä myös mahdollisen eron jälkeen. On myös tärkeää, että perheiden parissa työskentelevät ammattilaiset pohtisivat ratkaisuja miesten isyyden sitouttamisessa (Huttunen, 2014, s.193). Tämän vuoksi esimerkiksi neuvoloiden, jossa lapsiperheet lapsen kanssa käyvät voisivat antaa tukea vanhempien väliseen vuorovaikutukseen. Neuvolasta voitaisiin ohjata vanhempia kehittämään yhteistyövanhemmuustaitoja sekä keskustelutaitoja. Isiä tulisi myös houkutella osallistumaan useammin lapsen neuvolakäynneille ja isän osallisuutta neuvolakäynneillä tulisi huomioida siten, että isät kohdattaisiin myös lapsen toisena vanhempana (Huttunen, 2014, s.193). Perhepolitiikassa tulisi myös kiinnittää enemmän huomiota vanhempien tasavertaiseen kohteluun erontilanteissa, jolloin molemmilla vanhemmilla olisi yhtäläiset mahdollisuudet hyvään suhteeseen ja vanhempana oloon omalle lapselle myös eron jälkeen (Hakovirta & Broberg, 2014, s.126).

Tämä tutkimus oli laadullinen tapaustutkimus eroisien vanhemmuuden vastuu näkemyksistä ja kokemuksista, joten tämän tutkimuksen tuloksista ei voi tehdä yleistettäviä päätelmiä vanhemmuuden vastuusta (Eskola & Suoranta, 1998, luku 2). Tämän tutkimuksen valmis tutkimusaineisto asetti haasteen tutkimuskysymykseen vastaamiselle sen vuoksi, että haastatteluaineistossa isiltä ei suoraan kysytty vanhemmuuden vastuusta. Tutkimuksessa käytettiin puolistrukturoidun teemahaastattelua, jonka hyvänä puolena voidaan pitää sitä, että se antaa haastateltavalle mahdollisuuden puhua vapaasti (Eskola & Suoranta, 1998, luku 2). Haastattelussa käytetty teemahaastattelun vapaampi ilmaisu oli osaltaan mahdollistamassa vanhemmuuden vastuu ilmaisuja aineistossa. Vanhemmuuden vastuu ilmausten löytäminen haastatteluaineistosta olisi ollut kui-

tenkin helpompaa, jos haastatteluissa olisi käsitelty suoraan kyseistä teemaa. Tutkimuksen luotettavuutta on syytä pohtia myös siitä syystä, että tehtäväni oli etsiä aineistosta vanhemmuuden vastuuta kuvaavia lauseita ja muodostaa niistä käsiteltyä aihetta kuvaavia luokkia. Tutkimuksen analyysivaiheeseen voivat vaikuttaa myös omat ennakkokäsitykset ja mielikuvat vanhemmuuden vastuusta (Kuula, 2011, s. 155). Aineiston analyysivaiheessa pyrin kuitenkin koko ajan kriittiseen ajatteluun ja tiedostin omat ennakkokäsitykset tutkittavasta aiheesta. Vanhemmuuden vastuu -ilmausten etsiminen aineistosta oli hidas prosessi ja halusin olla huolellinen siinä, ettei mikään vanhemmuuden vastuuta ilmaiseva virke jäisi analyysin ulkopuolelle. Huolimatta siitä, että haastattelussa isiltä ei suoraan kysytty vanhemmuuden vastuusta oli aineistosta löydettävissä paljon vastuuteemaista sisältöä.

Tutkimuksen luotettavuutta lisää tutkimuksen toteutus luvussa esitetyt esimerkit analyysiprosessista sekä tulosluvussa esillä olevat haastatteluista saadut aineistokatkkelmat. Aineistokatkkelmat antavat lukijalle varmistuksen siitä, että tulosluvussa esitetyt huomiot ovat tarkoituksenmukaisia ja siten lisäävät tutkimuksen luotettavuutta (Kiviniemi, 2018).

Tutkimuksen kannalta huomionarvoista oli se, että kaikki isät olivat osallistuneet tutkimukseen vapaaehtoisesti ja näin ollen he olivat myös avoimempia jakamaan omia kokemuksiaan ja näkemyksiään. Haastatteluun osallistuneet olivat osallistuneet aikaisemmin myös eroaiheiseen vertaistukiryhmään, jonka myötä heillä oli mahdollisesti luonnollisempaa avata omia kokemuksiaan haastattelutilanteessa. Vertaistukiryhmä on myös osaltaan voinut antaa isille työkaluja toimivan yhteistyövanhemmuuden toteuttamisessa ja eroarjesta selviytymisessä, joten tämä tulee ottaa huomioon tutkimusten tuloksia tarkasteltaessa.

Tämän tutkimuksen tuloksia tarkasteltaessa tulee ottaa huomioon myös tutkittavien suppea ja valikoitunut joukko. Suuremmassa tutkittavien otoskoossa tulokset olisivat voineet näyttäytyä erilaisessa valossa, kuin tässä tutkimuksessa. (Clarkeburn & Mustajoki, 2007, s.70). Kokemukset ja ilmaukset vastuusta olisivat voineet painottua eri tavoin ja aineistosta olisi voinut ilmetä jotain sellaista mitä tässä tutkimuksessa ilmennyt. Sitä, kuinka paljon tutkittavia olisi pitänyt olla, on

vaikea arvailla. Tutkimuksen luotettavuutta ja tarkkuutta olisi mahdollista kuitenkin lisätä suuremmalla otoskoolalla (Clarkeburn & Mustajoki, 2007, s.82). Koko tutkimuksen ajan pyrin noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä huolellisuuden, rehellisyyden ja tarkkuuden suhteen, niin tutkimusaineiston kuin, tulosten raportoinninkin suhteen (Vuori; TENK, 2012, s. 4–6). Tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta on käsitelty laajemmin tämän tutkimuksen luvussa 5, jossa käsitellään tutkimuksen toteutukseen vaikuttavia tekijöitä.

7.3 Jatkotutkimusaiheet

Tässä tutkimuksessa vanhemmuuden vastuu yhteistyövanhemmuudesta korostui isien haastatteluissa selkeästi. Murphyn ym., (2017) tutkimuksen mukaan isillä on äitejä suurempi rooli yhteistyövanhemmuudessa ja isien aktiivinen rooli yhteisten päätösten tekemisessä vaikuttaa positiivisesti yhteistyövanhemmuuteen. Tämä tutkimus ja Murphyn ym., (2017) tutkimus antoivat merkkejä siitä, että yhteistyövanhemmuutta ja vanhemmuuden vastuun tutkimusta tulee jatkaa ja kehittää. Yhteistyövanhemmuutta tulee tutkia erityisesti isien näkökulmasta, koska isien rooli yhteistyövanhemmuudessa on tutkittu olevan äitien roolia isompi (Murphy ym., 2017).

Tässä tutkimuksessa suurin osa isistä kertoi lapsen virallisen kodin sijaitsevan lapsen äidin luona, jolloin isän vastuurooli arjessa jäi äidin roolia pienemmäksi. Kettusen ja Salosen (2019, s.68.) mukaan äidin vanhemmuuden roolin ollessa isän roolia isompi on riskinä se, että yhteisen vastuullisen vanhemmuuden rakentuminen on haastavaa. Tällaisessa tilanteessa tasavertainen vanhemmuus ei voi toteutua ja isän rooliksi voi jäädä vain tukihenkilönä olo vastuullisen vanhemmuuden sijasta. Tässä tutkimuksessa osa isistä koki olevansa äiteihin nähden epätasa-arvoisessa asemassa lapsen huoltajuuteen- ja asumisjärjestelyihin nähden, joten jatkossa voisi tehdä laajempaa tutkimusta eronneilla isillä, siitä toteutuuko eronneiden isien mielestä äitien ja isien tasa-arvo oikeus lapsen huoltoon liittyen. Jatkotutkimuksen tekeminen aiheesta olisi perusteltua siitäkin syystä, että lapsenhuoltolaki uudistui vuonna 2019 juuri silloin, kun tämän tut-

kimuksen haastatteluaineistoa kerättiin. Uudessa lapsenhuoltolaissa vuoroasuminen tunnustetaan viralliseksi asumismuodoksi, jolloin vanhempien vanhemmuuden tasa-arvolle on paremmat edellytykset. (STT Info, 2019.) Tässä tutkimuksessa isien puheista ilmeni myös taloudellinen vastuu, jota ei juuri aikaisemmissa tutkimuksissa ole tuotu esille. Jatkotutkimusaiheena eroisien kokema taloudellinen vastuu olisi mielenkiintoinen tutkimusaihe.

Jatkotutkimusten kannalta suurempi tutkittavien isien joukko sekä vanhemmuuden vastuuseen kohdistetut haastattelukysymykset antaisivat myös tarkempaa ja yleistettävämpää tietoa isien vastuu näkemyksistä eron jälkeisessä vanhemmuudessa. Kysymykset, jotka olisivat kohdistuneet tarkemmin vanhemmuuden vastuuseen olisivat luultavasti antaneet sisällöllisesti vielä rikkaamman aineiston juuri tähän tutkimukseen.

Tässä tutkimuksessa tutkittiin vain isien näkemyksiä vanhemmuuden vastuusta, joten tulevaisuudessa tätä tutkimusta olisi mahdollista soveltaa tutkimaan myös äitien näkemyksiä ja vertailla niitä isien näkemysten kanssa. Näin saataisiin tärkeää tietoa eroperheiden parissa työskenteleville ammattilaisille. Tutkimuksen tekeminen vastuun jakautumisesta vanhempien välillä antaisi myös tärkeää tutkimustietoa eroperheiden parissa työskenteleville viranomaisille, jolloin eroisien vanhemmuuden osallisuutta voitaisiin tarkastella heidän omien kokemustensa ja näkemystensä kautta. Tutkimusta eroisista tulisi myös saada lisää, koska vanhemmuustutkimus on pääasiassa keskittynyt tutkimaan ydinperheitä ja äitien vanhemmuutta (Hakovirta & Broberg, 2014, s.114; Schoppe-Sullivan & Fagan, 2020; Andreasson, & Johansson 2019). On myös selvää, että perhetutkimuksella olisi paljon annettavaa huoltajuuden arviointimenetelmien kehitystyöhön vanhempien eron jälkeen lapsen hyvinvoinnin tukemiseksi (Stevenson ym., 2012, s.390). Ylipäänsä tutkimustieto eroisien vanhemmuuden vastuusta voisi avartaa vanhemmuuden käsityksiä ja parantaa eroisien vanhemmuuden asemaa ja oikeuksia lapseen.

LÄHTEET

- Allen, K. R. H., & Henderson, A. C. (2016). Family systems theory ja life course theory. *Family Theories*. Wiley-Blackwell.
- Andreasson, J., & Johansson, T. (2019). Becoming a half-time parent: Fatherhood after divorce. *Journal of family studies*, 25(1), 2-17.
<https://doi.org/10.1080/13229400.2016.1195277>
- Applegate, G., Schwartz, K. & Holtzworth-Munroe, A. (2012). Fathers and Family Dispute resolution. Teoksessa N.J. Cabrera & C.S. Tamis-LeMonda, C.S. (Eds.). *Handbook of Father Involvement: Multidisciplinary Perspectives* (2nd ed.) (s. 397-416). Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9780203101414>
- Beck, U., & Beck-Gernsheim, E. (1995). *The normal chaos of love*. Polity.
- Broberg, M., & Hakovirta, M. (2009). Isät ja lasten hyvinvointi eron jälkeen. Teoksessa A. Kääriäinen, J. Hämäläinen., & P. Pölkki. *Ero, vanhemmuus ja tukeminen: Kokoelmateos suomalaisesta erotutkimuksesta* (s. 125-139). Lastensuojelun keskusliitto.
- Böök, M. L., & Terävä, J. (2022). "Yhteisvanhemmuus - sehän olisi aivan mahtavaa, jos se toimisi!" : Eronneiden isien ja äitien puhetta yhteistyöstä ja vanhemmuudesta. *Kasvun tuki*, 2(1), 15-23.
- Clarkeburn, H., & Mustajoki, A. (2007). *Tutkijan arkipäivän etiikka*. Vastapaino.
- Denny, E., & Weckesser, A. (2022). How to do qualitative research?: Qualitative research methods. *BJOG : an international journal of obstetrics and gynaecology*, 129(7), 1166-1167.
<https://obgyn.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1471-0528.17150>
- Deutsch, F. M. (2001). Equally shared parenting. *Current directions in Psychological Science*, 10(1), 25-28.
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1111/1467-8721.00107>
- Donnelly, J., Young, M., & Salerno, J. (2022). Fathers, Fatherhood Programming, and Research Concerning the Effects of Responsible Fatherhood Interventions. *Health behavior and policy review*, 9(2), 787-795.
<https://doi.org/10.14485/HBPR.9.2.6>

- Eerola, P., & Pirskainen. (2021). Miehiä haastattelemassa – reflektointeja sensitiivisten aiheiden tutkimisesta. Teoksessa T. Aho, J. Nieminen & A. Salo. (2021). *Miestutkimuksen metodologiaa* (s. 31-58). Vastapaino.
- Eikrem, T. & Jevne, K, S. (2022). Child & family socialwork. *I do it for the children, and it's not a walk in the park: Parents' stories about how to maintain cooperative co-parenting during the divorce process.* (Viitattu: 24.5.2023) <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/cfs.12928>
- Eskola, J., Lätti, J., & Vastamäki, J. (2018). Teemahaastattelu: lyhyt selviytymisopas. Teoksessa R. Valli., & E. Aarnos. Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu : virikkeitä aloittelevalle tutkijalle (5., uudistettu painos.) (s. 24-46). PS-Kustannus.
- Eskola, J., & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen.* Vastapaino.
- Farrugia, L. (2019). WASP (Write a Scientific Paper): The ongoing process of ethical decision-making in qualitative research: Ethical principles and their application to the research process. *Early human development, 133*, 48-51. <https://doi.org/10.1016/j.earlhumdev.2019.03.011>
- Feinberg, M. (2002). Coparenting and the Transition to Parenthood: A Framework for Prevention. *Clinical child and family psychology review* 5(3), 173-195. <https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1023/A:1019695015110>
- Feinberg, M. E. (2003). The internal structure and ecological context of coparenting: a framework for research and intervention. *Parenting, Science and Practice* 3 (2), 95–131. DOI:10.1207/S15327922PAR0302_01
- Graneheim, U. H., Lindgren, B., & Lundman, B. (2017). Methodological challenges in qualitative content analysis: A discussion paper. *Nurse education today, 56*, 29-34. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2017.06.002>
- Günther, K., Hasanen, K., & Juhila, K. Johdanto: analyysi ja tulkinta. Teoksessa J. Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja.* Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metodimaopetus/>>. (Viitattu 01.03.2023.)
- Hakovirta, M., & Broberg, M. (2014). Isyys eron jälkeen. Teoksessa P. Eerola & J. Mykkänen (toim.) *Isän kokemus* (s. 114–126). Helsinki: Gaudeamus.

- Hakovirta, M., & Rantalaiho, M. (2009). Perhepolitiikka ja jaettu vanhemmuus. Teoksessa A. Kääriäinen, J. Hämäläinen., & P. Pölkki. Ero, vanhemmuus ja tukeminen: Kokoelmateos suomalaisesta erotutkimuksesta (s. 41-55). Lastensuojelun keskusliitto.
- Hietanen, P. (2019). Vertaistuki yhteistyövanhemmuuden edistäjänä. Teoksessa P. Hietanen, M. Kettunen, U. Ahvo., & V. Keinonen. Yhteistyövanhemmuus: Yhteistyö: yhteistyövanhemmuuden käsikirja (s. 31). Ensi- ja turvakotien liitto.
- Hohmann-Marriott, B. (2011). Coparenting and father involvement in married and unmarried coresident couples. *Journal of Marriage and Family*, 73(1), 296-309. doi:<https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2010.00805.x>
- Hokkanen, T. (2002). "Sitä eletään sitä eronneen perheen elämää" Vanhempien ja lasten väliset suhteet. Teoksessa U. Kinnunen., & A. Rönkä. (toim.) Perhe ja vanhemmuus - Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen (s. 119-140). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hokkanen, T. (2005). Äitinä ja isänä eron jälkeen: Yhteishuoltajavanhemmuus arjen kokemuksena. Jyväskylän yliopisto.
- Huttunen, J. (2014). Isyyden muutos ja tulevaisuus. Teoksessa P. Eerola, J. Mykkänen, P. Eerola, J. Kekäle, J. Mykkänen, M. Lähteenmäki., & I. Pietilä. Isän kokemus (s. 178-196). Helsinki: Gaudeamus.
- Huttunen, J. (2001). Isänä olemisen uudet suunnat: Hoiva-isiä, etä-isiä ja ero-isiä. PS-kustannus.
- Hyvärinen, M., Suoninen, E., & Vuori, J. Haastattelut. Teoksessa J. Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>>. (Viitattu 01.03.2023.)
- Juhila, K. Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Teoksessa T. Kallinen., & T. Kinnunen Etnografia. Teoksessa J. Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>>. (Viitattu 01.03.2023.)

- Kallinen, K., Pirskanen, H., & Rautio, S. (2015). Sensitiivinen tutkimuksessa: menetelmät, kohderyhmät, haasteet ja mahdollisuudet. United Press Global.
- Kettunen, M. (2019). Vanhempien kokemuksia yhteistyövanhemmuuden rakentamisesta. Teoksessa P. Hietanen, M. Kettunen, U. Ahvo., & V. Keinonen. Yhteistyövanhemmuus: Yhteistyö: yhteistyövanhemmuuden käsikirja (s. 21-26). Ensi- ja turvakotien liitto.
- Kettunen, M., & Salonen, S. (2019). Yhteistyöhön tarvitaan isäkin. Teoksessa P. Hietanen, M. Kettunen, U. Ahvo., & V. Keinonen. Yhteistyövanhemmuus: Yhteistyö: yhteistyövanhemmuuden käsikirja (s.65-71). Ensi- ja turvakotien liitto.
- Kiianmaa, K. (2008). Hyvä ero: Uusi elämä. Multikustannus.
- Kiviniemi, K. (2018). Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa R. Valli, J. Aaltola., & S. Herkama. Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin (5., uudistettu ja täydennetty painos.)(s.62-74). PS-Kustannus.
- Kontula, O. (2013). Yhdessä vai erikseen? Tutkimus suomalaisten parisuhteiden vahvuuksista, ristiriidoista ja erojen syistä. Perhebarometri 2013. Väestöntutkimuslaitos – Katsauksia E 47/2013.
- Koskela, J. (2012). Avioero suomalaisen miehen kokemana. Ero ja erosta toipuminen prosessina. Publications of the University of Eastern Finland Dissertations in Social Sciences and Business Studies No 46. (Viitattu: 25.05.2023) <https://core.ac.uk/download/pdf/15169755.pdf>
- Kruk, E. (2010). Parental and Social Institutional Responsibilities to Children's Needs in the Divorce Transition: Fathers' Perspectives. *The Journal of Men's Studies*, 18(2), 159–178. <https://doi.org/10.3149/jms.1802.159>
- Kuula-Luumi, A. Laadullisen aineiston anonymisointi. Teoksessa J. Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. (Viitattu 01.06.2023.) <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>>.

- Kuula, A. (2011). *Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino.
- Kääriäinen, A. (2008). *Ero haastaa vanhemmuuden*. Lastensuojelun keskusliitto, Neuvo-projekti.
- Kääriäinen, A. (2012). "Mieti miten eroat!" – Vanhemmuus eron jälkeen. Teoksessa Aapola-Kari, S., Nivala, A. & Tonttila, T. (toim.) Nuorten tukeminen vanhempien erotessa – tutkimusnäkökulmia ja hyviä käytäntöjä (s. 39-46). Helsinki: Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliitto.
- Lachance-Grzela, M. & Bouchard, G. (2010). Why do women do the lion's share of housework? A decade of research. *Sex Roles: A Journal of Research*, 63(11-12), 767-780. <https://link.springer.com/article/10.1007/s11199-010-9797-z>
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983, annettu 8 päivänä huhtikuuta 1983. (Viitattu: 15.2.2023).
<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>
- Lamb, Michael. (2000). The History of Research on Father Involvement. *Marriage and Family Review - MARRIAGE FAM REV.* 29. 23-42. 10.1300J002v29n02_03.
- Lamela, D., Figueiredo, B., Bastos, A. & Feinberg, M. (2016) Typologies of post-divorce coparenting and parental well-being, parenting quality and children's psychological adjustment: *Child Psychiatry and Human Development* 47, 716-728.
- Lester, J. N., Cho, Y., & Lochmiller, C. R. (2020). Learning to Do Qualitative Data Analysis: A Starting Point. *Human resource development review*, 19(1), (Viitattu: 03.03.2023) 94-106. <https://doi.org/10.1177/1534484320903890>
- Stevenson, M, M., Braver, S, L. Ellman, I, M., & Votruba, A, M. (2012). Fathers, Divorce, and Child Custody. Teoksessa N.J. Cabrera & C.S. Tamis-LeMonda, C.S. (Eds.). (2012). *Handbook of Father Involvement: Multidisciplinary Perspectives* (2nd ed.) (s. 379-396). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203101414>

- McHale, J. P., Kuersten-Hogan, R., & Rao, N. (2004). Growing points for coparenting theory and research. *Journal of Adult Development, 11*(3), 221-234. doi:<https://doi.org/10.1023/B:JADE.0000035629.29960.ed>
- Mickovik, D., & Selmani-Bakiu, A. (2021). Parental Responsibility after Divorce: The Case of North Macedonia. *International journal of law, policy, and the family, 35*(1), 1. <https://doi.org/10.1093/lawfam/ebab018>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). Sage.
- MURPHY, S. E., GALLEGOS, M. I., JACOBVITZ, D. B., & HAZEN, N. L. (2017). Coparenting dynamics: Mothers' and fathers' differential support and involvement. *Personal relationships, 24*(4), 917-932. <https://doi.org/10.1111/pere.12221>
- Mykkänen-Hänninen, R. (2012). Neuvokeskuksesta tukea erotilanteessa koko perheelle. Teoksessa Aapola-Kari, S., Nivala, A. & Tonttila, T. (toim.) Nuorten tukeminen vanhempien erotessa – tutkimusnäkökulmia ja hyviä käytäntöjä (s. 111-119). Helsinki: Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliitto.
- Mäkijärvi, L. (2014). Kahden kodin lapset: Miten tuen lasta vanhempien avioerossa. Docendo.
- Palmunen, A. (2009). Asiantuntijoiden käsitykset yksivanhempaisuudesta. Teoksessa A. Kääriäinen, J. Hämäläinen., & P. Pölkki. Ero, vanhemmuus ja tukeminen: Kokoelmateos suomalaisesta erotutkimuksesta (s. 63). Lastensuojelun keskusliitto.
- Rejaän, Z., van der Valk, I. E., & Branje, S. (2022). Postdivorce Coparenting Patterns and Relations With Adolescent Adjustment. *Journal of Family Issues, 43*(7), 1739-1759. <https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1177/0192513X211030027>
- Petren, R. E., Ferraro, A. J., Davis, T. R., & Pasley, K. (2017). Factors Linked with Coparenting Support and Conflict After Divorce. *Journal of divorce & remarriage, 58*(3), 145-160. <https://doi.org/10.1080/10502556.2017.1300013>

- Rotkirch, A., Tammissalo, K., Miettinen, A., & Berg, V. (2017) Miksi vanhemmuutta lykätään? Nuorten aikuisten näkemyksiä lastensaannista. Perhebarometri 2017. Väestöntutkimuslaitos.
- Ruoppila, I. (2014). Elämäkulun teoria perhetutkimuksessa. Teoksessa R. Jallinoja, H. Hurme., & K. Hurme. *Perhetutkimuksen suuntauksia*. Gaudeamus.
- Schoppe-Sullivan, S., & Fagan, J. (2020). The evolution of fathering research in the 21st century: Persistent challenges, new directions. *Journal of Marriage and Family*, 82(1), 175-197. doi:<https://doi.org/10.1111/jomf.12645>
- Sugarman, L. (2004). *Counselling and the life course*. SAGE Publications, Limited.
- Suomen virallinen tilasto. (SVT 2022). Lapsen elatus ja huolto sekä vanhemmuuden selvittäminen 2021. Tilastoraportti 23/2022. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (viitattu: 13.12.2022.)
<https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022061345928>
- Suomen virallinen tilasto. (SVT 2021): Siviilisäädyn muutokset [verkkójulkaisu]. ISSN=1797-6413. 2020. Helsinki: Tilastokeskus (viitattu: 13.12.2022).
http://www.stat.fi/til/ssaaty/2020/ssaaty_2020_2021-06-18_tie_001_fi.html
- Suomen virallinen tilasto. (SVT): Perheet [verkkójulkaisu]. ISSN=1798-3215. 2020. Helsinki: Tilastokeskus (viitattu: 15.2.2023).
- Suomen virallinen tilasto. (SVT): Perheet [verkkójulkaisu]. ISSN=1798-3215. Vuoroasuminen 2018. Helsinki: Tilastokeskus (viitattu: 24.5.2023). http://www.stat.fi/til/perh/2018/03/perh_2018_03_2019-06-17_tie_001_fi.html
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Lapsen huolto, tapaaminen ja asuminen. (viitattu 24.05.2023) <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/perheoikeudelliset-palvelut/lapsen-huolto-tapaaminen-ja-asuminen>
- Terävä, J., & Böök, M-L. (2019). Yhteistyö eron jälkeen – mitä, miksi ja miten? Teoksessa P. Hietanen, M. Kettunen, U. Ahvo., & V. Keinonen. Yhteistyövanhemmuus: Yhteistyö: yhteistyövanhemmuuden käsikirja. Ensi- ja turvakotien liitto.

- Thompson, R. A. A., Amato, P. R., Thompson, R. A., & Paul R. Amato. (1999). *The Postdivorce Family: Children, Parenting, and Society*. SAGE Publications, Inc.
- Tornello, S. L. (2020). Division of labor among transgender and gender non-binary parents: Association with individual, couple, and children's behavioral outcomes. *Frontiers in Psychology*, 11(15).
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00015>
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (6. uud. laitos.). Tammi.
- Tuovinen, P. (2014). Isyys yksinhuoltajaisien kertomana. Teoksessa P. Eerola, J. Mykkänen, P. Eerola, J. Kekäle, J. Mykkänen, M. Lähteenmäki, & I. Pietilä. *Isän kokemus* (s. 127-142). Helsinki: Gaudeamus.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK 2012). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012.
https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2009). Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvioinnin järjestämiseksi. Helsinki. (viitattu: 27.02. 2022)
<https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/eettisetperiaatteet.pdf>
- Vuori, J. Johdatus laadulliseen tutkimukseen ja verkkokäsikirjaan. Teoksessa J. Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja].
<<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>>. (Viitattu 01.03.2023.)
- Vuori, J. Tutkimuseettiikka ihmistieteissä. Teoksessa J. Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja].
<<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>>. (Viitattu 01.06.2023.)

Värri, V. (2002). Hyvä kasvatus - kasvatus hyvään: Dialogisen kasvatuksen filosofinen tarkastelu esityisesti vanhemmuuden näkökulmasta (4. p.). Tampere University Press.

LIITTEET

TAULUKKO 4. Luokittelu isien näkemyksistä vanhemmuuden vastuusta eron jälkeisessä vanhemmuudessa

Alaluokka	Yläluokka	Pääloukka	Yhdistävä luokka
Vanhempien yhteinen vastuu lapsista Sosiaalinen tukeminen Kommunikointi toisen vanhemman kanssa Yhteiset sopimukset Toisen vanhemman kunnioittaminen Yhteistyövanhemmuuden kehittäminen Konfliktin välttäminen toisen vanhemman kanssa	<i>Vastuu yhteistyövanhemmuudesta</i>	Vanhemmuuden vastuu	Isien kokemukset vanhemmuuden vastuusta
Asumisjärjestelyt Huoltajuusjärjestelyt Vastuu lasten oikeuksista	<i>Juridinen vastuu</i>		
Vanhemmuuden toteuttaminen Tapakasvatus Kasvatusperiaatteet Vastuun jakautuminen	<i>Kasvatusvastuu</i>		
Lapsen edun mukainen ajattelu Turvallinen kasvuympäristö. Hyvinvoinnin turvaaminen Suojeleminen Perustarpeista huolehtiminen Yhteinen aika Vuorovaikutus	<i>Vastuu lapsen hyvinvoinnista ja hoidosta</i>		
Taloudellinen pärjääminen Elatusvastuu Taloudellisten tukien epätasa-arvoinen jakautuminen Taloudelliset motiivit	<i>Taloudellinen vastuu</i>		